

Attityder till sexuella trakasserier i Sverige

Dnr: ALLM 2021/250

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Sara Andersson

Telefon 031-392 90 14

INNEHÅLL

1. INLEDNING	4
Sexuella trakasserier är ett omfattande problem	6
Om undersökningen.....	7
Normer och attityder i relation till sexuella trakasserier	8
Sexism	9
Homosocialitet	9
Koppling mellan teori och teman i undersökningen.....	9
2. RESULTAT	12
Om statistiken	13
Förminskande av händelsen	14
Trovärdighet.....	15
Skillnader mellan olika grupper av kvinnor och män	16
Förneka att ojämställdhet är ett problem.....	17
Skuldbelägga offret.....	17
Bortse från samtycke	18
Synen på att skicka nakenbilder förändras med utbildningsnivå	21
Synen på att skicka nakenbilder varierar också beroende på födelseland	22
Sexistiska skämt	23
Närmare 90 procent av kvinnorna tycker inte att det är okej att skämta nedsättande om kvinnor	24
Ingen skillnad mellan inrikes och utrikes födda män.....	25
Varken kvinnor eller män tycker att det är okej att skämta om att vara våldsamt mot kvinnor	25
Åskådarperspektivet.....	27
Att agera eller inte agera – det är frågan.....	28
Att leva som en lär	29
Vänners stöd har betydelse	30
Om lagstiftning kring sexuella trakasserier	32
#Metoo och sexuella trakasserier	33
3. SAMMANFATTANDE DISKUSSION	38
Ingen regel utan undantag	39
Fokus på förebyggande arbete	40
REFERENSER	42

1.

INLEDNING

Sexuella trakasserier är ett omfattande samhällsproblem och en del av många människors vardag. Erfarenheter av att vara utsatt för sexuella trakasserier kan få negativa konsekvenser på olika livsområden. Det kan exempelvis handla om effekter på hälsan, att inte kunna delta i arbetslivet fullt ut eller att behöva begränsa sig och inte kunna vistas obehindrat i det offentliga rummet.

Resultaten av Jämställdhetsmyndighetens attitydundersökning visar att toleransen för sexuella trakasserier är mycket lågt hos Sveriges befolkning. De unga kvinnorna är i regel de som i störst uträkning tar avstånd från påståenden som ursäktar sexism och sexuella trakasserier eller påståenden som förnekar att dessa uttryck för ojämställdhet är ett problem. De unga männen är tillsammans med de äldsta männen oftast de som tar avstånd i lägst utsträckning.

Resultaten indikerar också att om den som är utsatt inte berättar direkt så sjunker trovärdigheten i högre grad enligt män än enligt kvinnor.

Endast tre procent av befolkningen, 16 år och äldre, tycker att det är okej när män bland sina manliga vänner drar nedsättande skämt om kvinnor. Var tionde person skulle dock inte störa sig om en manlig vän berättar ett nedsättande skämt om kvinnor. Medan sex av tio tror att de skulle säga eller göra något för att visa att de misstycker.

Jämställdhetsmyndigheten har genomfört en pilotundersökning med fokus på attityder till sexuella trakasserier, sexism och #metoo. Rapportens syfte är att belysa attityder och hur de skiljer sig bland olika grupper av kvinnor och män. Attityder till mäns våld mot kvinnor och attityder till jämställdhet spelar en viktig roll i arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Att mäta förändring i attityder är ett verktyg för att följa utvecklingen mot det sjätte jämställdhetspolitiska målet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, liksom i genomförandet av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

SEXUELLA TRAKASSERIER ÄR ETT OMFATTANDE PROBLEM

På senare år har det kommit ett flertal studier i Sverige som visar skillnader i utsatthet för sexuella trakasserier mellan flickor och pojkar samt kvinnor och män. Studien *Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i Sverige 2017* visar att många i befolkningen har erfarenhet av att bli utsatta för sexuella trakasserier, oavsett kön och könsidentitet. Vidare framgår att flickor och unga kvinnor utsätts för sexuella trakasserier i betydligt högre utsträckning än pojkar och unga män. [1]

42 procent av flickorna och kvinnorna respektive 9 procent av pojkarna och männen uppgav att de utsatts för sexuella trakasserier. I ålderskategorin 16–29 år hade mer än hälften, 57 procent, av flickorna och de unga kvinnorna utsatts för sexuella trakasserier, jämfört med 10 procent av pojkarna och de unga männen.

Att unga personer har erfarenhet av att vara utsatta för sexuella trakasserier bekräftas även av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor rapport *Fokus 20 – det blir ju bara värre om jag berättar*. I undersökningen uppgav fyra av tio unga att de någon gång i livet varit utsatta för ovälkomna sexuella handlingar. Sex procent av de unga svarade att de blivit utsatta för sexuellt våld eller utnyttjande under de senaste sex månaderna. Resultaten visade även stora könsskillnader i utsattheten. Drygt 60 procent av flickorna och de unga kvinnorna uppgav att de hade blivit utsatta för ovälkomna sexuella handlingar det senaste halvåret, jämfört med 18 procent av pojkarna och de unga männen. [2]

Sammanfattningsvis visar de flesta studierna att det i högre grad är flickor och kvinnor som utsätts för sexuella trakasserier och att det i majoriteten av fallen är en pojke eller man som är den som utsätter. [3]

OM UNDERSÖKNINGEN

Under hösten 2019 genomförde Jämställdhetsmyndigheten en pilotundersökning för att mäta attityder till jämställdhet, relationer och våld bland det svenska folket. Undersökningen utfördes av Statistikmyndigheten SCB genom en postenkät med möjlighet att lämna svar via webben. Insamlingsperioden sträckte sig från 21 oktober till 4 december 2019. [4]

Undersökningen vände sig till ett representativt slumpmässigt urval av 20 000 personer folkbokförda i Sverige, 16 år och äldre. Enkäten innehöll ett antal påståenden om jämställdhet, om synen på kvinnor och män, om synen på värderingar om våld i samhället samt om synen på våld i nära relationer.

Frågorna i pilotundersökningen bygger på den australiensiska studien *National Community Attitudes Towards Violence Against Women Survey* (NCAS) [5]. Svarsfrekvensen var efter kalibrering 35 procent, vilket motsvarar 6 400 inkomna svar. 53 procent svarade via webben. Svarsfrekvensen uppgick till 38 procent bland kvinnor och 32 procent bland män. Svarsfrekvensen var lägst bland unga män och högst bland män 65 år och äldre.

NORMER OCH ATTITYDER I RELATION TILL SEXUELLA TRAKASSERIER

Sociala normer är oskrivna regler i samhället som alla förhåller sig till. Normer påverkar vårt sätt att tänka och handla och sätter ramar för hur vi fungerar tillsammans. Dessa oskrivna regler varierar från en social grupp till en annan. Det finns ofta olika normer att förhålla sig till beroende på vilket kön vi har, så kallade genusnormer. [6] Attityder är en individs inställning och förhållningssätt. Det är en individs medvetna eller omedvetna inställning eller bedömning till en händelse, känsla eller till olika saker. [7] I detta sammanhang är också makt ett centralt begrepp. Makt kan vara både negativ och positiv eftersom makt både ger och begränsar människors livsutrymme, vilket är i ständig förändring och alltid relationellt det vill säga hur vi förhåller oss och umgås med andra. Upprepande av normativa handlingar ger ofta tillgång till makt. [8]

Attityder formas av många faktorer, till exempel genom vår familj och våra vänner, de sammanhang vi befinner oss i, samhället vi lever i, organisationer, institutioner som skolan och medierna samt lagstiftning. [9] Normer om kön och sexualitet samverkar bland annat med faktorer som klass, ålder, boende, nationalitet och utbildning. [10] Föreställningar och sociala normer påverkar människors beteenden, om än ibland indirekt. Det finns studier som visar att män som utövar våld mot kvinnor i högre utsträckning uppvisar attityder som rättfärdigar våld och har en mer negativ attityd till jämställdhet. [5]

Sexuella trakasserier har en negativ inverkan på både den psykiska hälsan och det vardagliga livet. [11] En högre grad av utsatthet för sexuella trakasserier har ett samband med lägre livstillfredsställelse, fler symptom på posttraumatisk stress och högre nivåer av ångest. Upprepad utsatthet av sexuella trakasserier orsakar ofta en allvarligare nivå av konsekvenser. Andra möjliga konsekvenser i det vardagliga livet kan vara att undvika vissa platser och ändra sitt beteende för att undvika att bli utsatt för sexuella trakasserier igen. [12]

Sexuella trakasserier får även stora konsekvenser i arbetslivet. Oavsett bransch är följderna ofta förödande, både för individer och organisationer. Några vanliga konsekvenser på individnivå är psykisk ohälsa, sjukskrivningar och försämrade karriärmöjligheter. På organisationsnivå är det vanligt med belastande personalomsättning i och med uppsägningar. [13]

Olika individer och grupper har olika uppfattning kring vilka handlingar som utgör sexuella trakasserier. [14] Internationell forskning visar att kvinnors och mäns attityder till sexuella trakasserier, sexuella övergrepp och skuldbeläggande av den som utsätts skiljer sig åt. Skillnaderna i attityder sägs bero på skillnader i underliggande ideologi och erfarenheter. Detta är också orsaker som i den internationella forskningen förklarar skillnader i inställning till #metoo. [10]

Forskning visar att skuldbeläggandet av kvinnor och könsstereotypa normer har stor inverkan på attityder till sexuella trakasserier. Forskarna Britton och Shaul kommer i sin forskning fram till att kvinnor är betydligt mindre toleranta mot sexuella trakasserier än män är. De visar i sin studie att lägre acceptans av sexuella trakasserier vittnar om en starkare negativ uppfattning om beteenden som uppfattas som sexuella trakasserier. [15]

I en jämförande studie om könsskillnader i attityder till #metoo i Norge och USA framkommer att män är mer benägna än kvinnor att relativisera och minimera erfarenheter av sexuella trakasserier. De är mer benägna att skuldbelägga den som är utsatt, i stället för att lägga ansvaret på den som utövar sexuella trakasserier. Vidare visar studien att män tenderar att i större utsträckning än kvinnor instämna i "våldtäktsmyter". Det kan till exempel handla om föreställningar om att kvinnor ljugar om att ha blivit utsatta för en våldtäkt, att kvinnor som utsatts för våldtäkt förtjänar det på något sätt eller att de får skylla sig själva. [10]

Sexism

Europarådet beskriver sexism som alla uttryck (handlingar, ord, bilder och gester) som utgår från en föreställning om att vissa personer är underlägsna på grund av sitt kön. Europarådet menar att det är en av orsakerna till ojämställdhet. Sexism ger upphov till känslor av värdelöshet, själv-censur, undvikandestrategier, förändringar i beteende och försämrad hälsa. Kvinnor och flickor utsätts i högre utsträckning än män. Sexistiska skämt kan förefalla harmlösa, men de kan skapa ett klimat av hot, rädsla och osäkerhet. [16]

Homosocialitet

Homosocialitet används i en rad olika sammanhang, bland annat för att beskriva relationer i arbets- och vänskapslivet, till exempel i killgäng, för att beskriva mäns ekonomiska och känslomässiga investeringar i manliga gemenskaper samt för att beskriva mäns kollektiva agerande i fråga om våld. Det kan alltså dels handla om manliga gemenskaper som stärks genom våld och förtryck vid exempelvis våldsamheter i samband med fotbollsmatcher, dels i frågan om hur män gemensamt förhandlar fram andra typer av normer kring genus/maskulinitet – exempelvis kring omsorg och vänskap. I den statliga utredningen *Män och jämställdhet* beskrivs homosocialitet som ett begrepp för hur män söker bekräftelse från andra män på bekostnad av att kvinnor utesluts. [17]

Den australiensiska studien NCAS som Jämställdhetsmyndighetens pilotundersökning bygger på visar att benägenheten att agera, som åskådare vid en händelse av sexuella trakasserier, genom att exempelvis säga ifrån kan påverkas av att ingå i en mansdominerad vänskapskrets. I studien är män i mansdominerade sociala nätverk de som är minst benägna att agera när de bevittnar trakasserier. Studien har även funnit att om en person tror att den får stöd för ett positivt agerande från sina manliga vänner när de bevittnar våld, kränkningar eller trakasserier, så har det större betydelse än individens egna attityder till sexuella trakasserier och våld. [5]

Koppling mellan teori och teman i undersökningen

De teman som i den internationella forskningen har visat sig vara relevanta för attityder till jämställdhet och attityder till mäns våld mot kvinnor utgör komponenter i den australiensiska studien NCAS [5] och återfinns i Jämställdhetsmyndighetens pilotundersökning. Komponenterna som berörs i resultatdelen i denna rapport kan sammanfattas så här:

Attityder som förminskar våld mot kvinnor:

Den internationella forskningen beskriver attityder där våld mot kvinnor anses mindre allvarligt än andra våldsformer. Våldet mot kvinnor förminskas genom attityder som förnekar allvaret i händelsen, som underskattar påverkan som händelsen har på kvinnan eller som får händelsen att inte framstå som något som är viktigt eller så komplext som det verkligen är. Eftersom sexuella trakasserier och övergrepp ofta begås av en person som den utsatta känner, är det enligt forskningen mindre troligt att den som blivit utsatt blir trodd. [18] Förminskande av händelsen kan leda till att den som utsatts också förminskar händelsen, ifrågasätter allvaret i det som hänt och förnekar för sig själv att den blivit utsatt, vilket kan bidra till att fördröja anmälan av händelsen [19].

I Jämställdhetsmyndighetens undersökning mäts detta genom påståendet: "Kvinnor som utsätts för sexuella trakasserier bör hantera situationen själva snarare än att anmäla det."

Attityder som misstror kvinnors rapporteringar av våldet och dess effekter:

Misstro till kvinnors rapporteringar av våld existerar både på individuell och på institutionell nivå. Det har utforskats mest frekvent inom det forskningsfält som behandlar "våldtäktsmyter". [5]

I Jämställdhetsmyndighetens undersökning mäts det här genom påståendet: "Kvinnor som väntar med att anmäla händelsen ljuger troligtvis."

Attityder som förnekar att ojämställdhet är ett problem: Dessa eller uttryck av fientlighet mot kvinnor är exempel på kulturer som stödjer ojämställdhet. I den internationella forskningen kallas detta även modern sexism. [20] Denna typ av sexistiska attityder kan också ses som en motreaktion på jämställdhetsutvecklingen, en så kallad backlash. [21] Detta kan förklara varför ökad jämställdhet på samhällsnivå kan leda till en initial ökning av sexistiska attityder. [5]

I Jämställdhetsmyndighetens undersökning mäts detta genom påståendet: "Många kvinnor misstolkar oskyldiga kommentarer eller ageranden som sexistiska."

Attityder som ursäktar våldsutövarens handlingar och håller kvinnor ansvariga för våldet: Dessa attityder säger att det är fel och olämpligt att använda våld men att något annat förorsakat eller lett till våldsutövarens handlingar. Att ursäkta våldet innebär inte att det legitimeras, men däremot har det en stark inverkan på hur våldet sanktioneras. Våld som inte ursäktas medför hårdare straff än våld som ursäktas som uppkommit på grund av yttre provokationer eller "förlorad självkontroll". [22]

I Jämställdhetsmyndighetens undersökning mäts detta genom påståendet: "Då en del kvinnor klär sig utmanande, är det inte konstigt att vissa män tror att det är okej att ta på kvinnor utan tillåtelse."

Attityder som bortser från samtycke: Dessa attityder beskrivs som att de förnekar krav på att sexuella relationer ska bygga på samtycke. När män bortser från samtycke förklaras det som en naturlig del av deras maskulinitet. Attityderna baseras på stereotypa könsnormer om kvinnors och mäns sexualitet, liksom stereotyper om att nej "egentligen" betyder ja och att kvinnor bara är blyga. [23] Forskning visar också att det är samma fenomen som ligger bakom nyare former av sexuella överträdelser som till exempel att sprida bilder på sociala medier och nätet utan samtycke. [24]

I Jämställdhetsmyndighetens undersökning mäts detta genom påståendet: "En kvinna som skickar en nakenbild till sin partner bär del av ansvaret om partnern utan tillåtelse sprider bilden."

Attityder som har överseende med manliga kamratrelationer som involverar aggressioner och respektlöshet: Teorier kring homosocialitet pekar på gruppens eller den manliga vänskapskretsens betydelse för att legitimera och rättfärdiga våld eller sexuella övergrepp mot kvinnor. Homosocial kontext kan verka för normaliserande och rättfärdigande av sexistiska yttranden eller sexuella övergrepp. [25] Teorierna pekar också på gruppens eller vänskapskretsens betydelse när det gäller att legitimera och rättfärdiga våld eller sexuella övergrepp mot kvinnor. [20]

Området benämns sexism och mäts i Jämställdhetsmyndighetens undersökning genom de två påståendena: "Det är okej när män bland sina manliga vänner drar nedsättande skämt om kvinnor." och "Det är okej när män bland sina manliga drar skämt om att vara våldsamt mot kvinnor."

Åskådarperspektivet: En person som till exempel bevittnar något som är obehagligt för någon annan har en möjlighet att ingripa. De australienska forskarna i studien NCAS menar att många personer har möjlighet att bidra till att förebygga våld genom att ingripa vid våldshändelser i olika former. Det kan handla om att utmana sexism, diskriminering, nedsättande kommentarer och attityder som stödjer våldsanvändande. Att som åskådare agera vid sådana händelser kan ske på olika sätt, såsom att visa att beteenden gör en obekvämt och/eller uttrycka att beteendet är oönskat. [5]

Åskådarperspektivet har kopplingen till homosocialitet och sociala normer, och mäts genom de två påståendena: "En manlig vän berättar ett nedsättande skämt om kvinnor. Jag skulle ..." och "Om du skulle säga eller göra något för att visa att du inte tycker att det är okej att uttrycka sig så, tror du att du skulle ha stöd av ..."

Samtliga teman kan analyseras var och en för sig, men de hänger samtidigt ihop och påverkar gemensamt attityder och värderingar.

2.

RESULTAT

Rapporten belyser i första hand skillnader mellan kvinnor och män på en övergripande nivå, men faktorer som ålder, utbildningsnivå och utrikes/inrikes född finns också med.

Skillnader mellan personer som bor i städer och personer som bor på landet har också analyserats. Resultaten visar att det inte finns några signifikanta skillnader i attityder mellan människor som bor i eller utanför städer.

OM STATISTIKEN

Läsanvisningens diagram

De personer som svarat på enkäten har fått ta ställning till ett antal påståenden genom frågan "Hur väl stämmer följande påståenden med din egen uppfattning?". I de flesta fall skulle respondenten välja ett av följande svarsalternativ: Stämmer helt, stämmer till stor del, stämmer till viss del, stämmer inte alls eller ingen åsikt.

Konfidensintervall

Vid tolkning av resultaten (skattade värden) i diagrammen är det viktigt att notera osäkerhetsintervallet (konfidensintervallet) för skattningarna, som illustreras grafiskt med ett streck på varje stapel. Om strecken inte överlappar vid jämförelse mellan två staplar finns det en statistiskt säkerställd skillnad mellan grupperna. Det går däremot inte att säkert säga hur stor skillnaden är. Alla andelar i undersökningen är säkerställda på en risknivå av fem procent. Det innebär att det är högst fem procents risk att en andel eller en statistiskt säkerställd skillnad är felaktig.

Indelning av bakgrundsvariabler

Förutom att analysera resultaten utifrån kön, har resultatet analyserats för olika grupper av kvinnor och män. Åldrarna är indelade i följande fyra grupper: 16–24 år, 25–44 år, 45–64 år samt 65 år och äldre. Ålderskategorin 16–24 år innefattar det som i juridisk mening är barn (16–18 år), vilka således ingår i gruppen unga kvinnor och män i den löpande texten. Utbildningsnivå anger nivån på respektive individs högsta formella utbildning enligt SCB:s utbildningsregister. Utbildningsnivå redovisas i följande tre grupper: Förgymnasialt utbildade, gymnasialt utbildade och eftergymnasialt utbildade. Födelseland anges enligt de statsrättsliga förhållanden som gällde vid födelsepunkten och är hämtat från SCB:s befolkningsregister. I rapporten redovisas födelseland enligt följande gruppindelning: Född i Sverige och född utanför Sverige alternativt född i Sverige, född i Norden, (exklusive Sverige), född i Europa, (exklusive Norden) och född utanför Europa. Uppgifter om huruvida personen bor i urban eller rural kommun är hämtade från SCB:s befolkningsregister och klassificerad enligt SCB:s regionala indelning Demografiska statistikområden (DeSo). (För mer information, se www.scb.se)

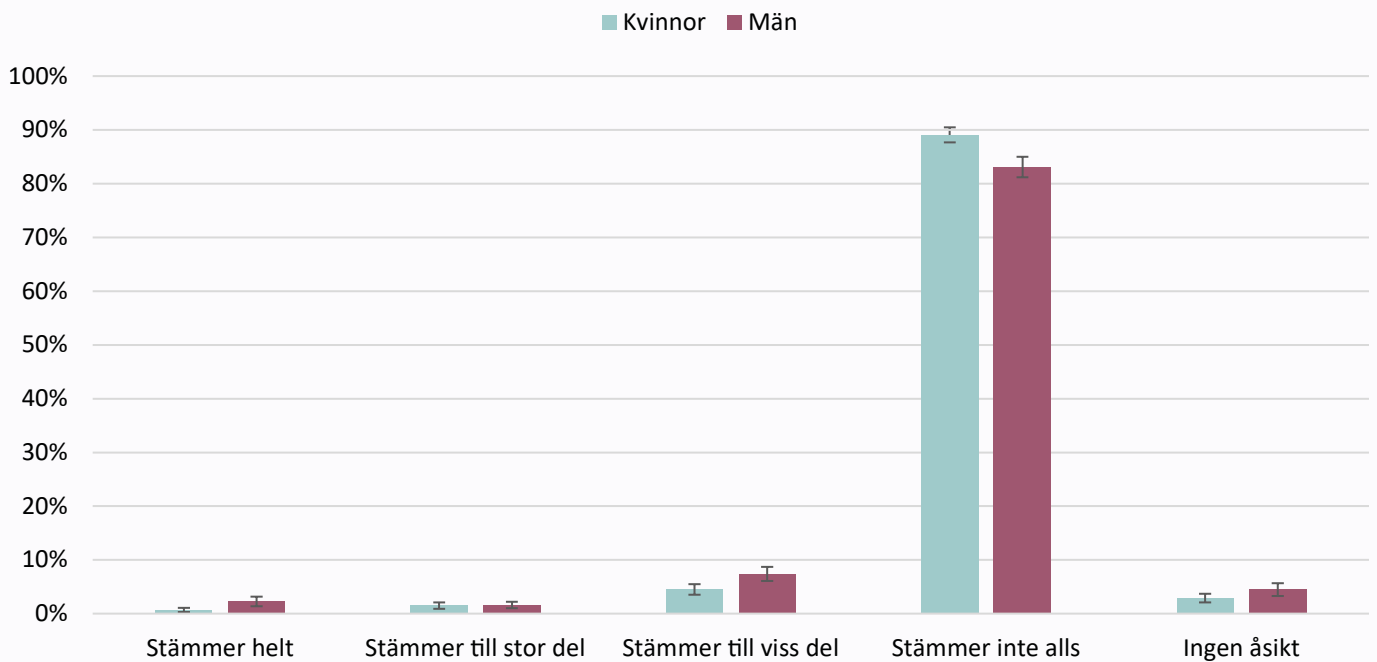
FÖRMINSKANDE AV HÄNDELSEN

Sexuella trakasserier är beteenden och handlingar som är oönskade, och vad som är oönskat utgår enligt diskrimineringslagstiftningen från den utsattas upplevelser. I Jämställdhetsmyndighetens pilotundersökning ställdes frågor kring attityder till om en kvinna som utsätts för sexuella trakasserier bör hantera situationen själv, där den teoretiska kopplingen är att en händelse som ska hanteras av personen själv inte är så allvarlig. En annan fråga på samma tema är om en kvinna ses som mindre trovärdig om hon inte anmäler händelsen omedelbart utan väntar.

En minoritet av Sveriges befolkning bagatelliserar sexuella trakasserier och förminskar händelser av detta slag. De flesta tycker att sådana händelser inte ska hanteras av personen själv och håller inte alls med om att kvinnor som väntar med att rapportera ljuger.

Närmare 90 procent av kvinnorna och drygt 80 procent av männen instämmer inte alls i påståendet att "Kvinnor som utsätts för sexuella trakasserier bör hantera situationen själva snarare än att anmäla det". Det tyder på att majoriteten oavsett kön anser att den som utsatts bör få hjälp med att hantera situationen.

Diagram 1: Skattad andel med konfidensintervall för påståendet "Kvinnor som utsätts för sexuella trakasserier bör hantera situationen själva snarare än att anmäla det", efter kön 2019.

Källa: Jämställdhetsmyndigheten

Vid en jämförelse mellan olika åldersgrupper för samma påstående visar det sig att de äldsta kvinnorna i lägre utsträckning än de yngre har svarat "stämmer inte alls", vilket tyder på att de tycker att kvinnan själv bör hantera situationen själv i större utsträckning än kvinnor yngre än 65 år. 83 procent av kvinnorna som är 65 år och äldre har svarat att påståendet inte alls stämmer, jämfört med övriga åldersgrupper av kvinnor där 90 procent har svarat "stämmer inte alls".

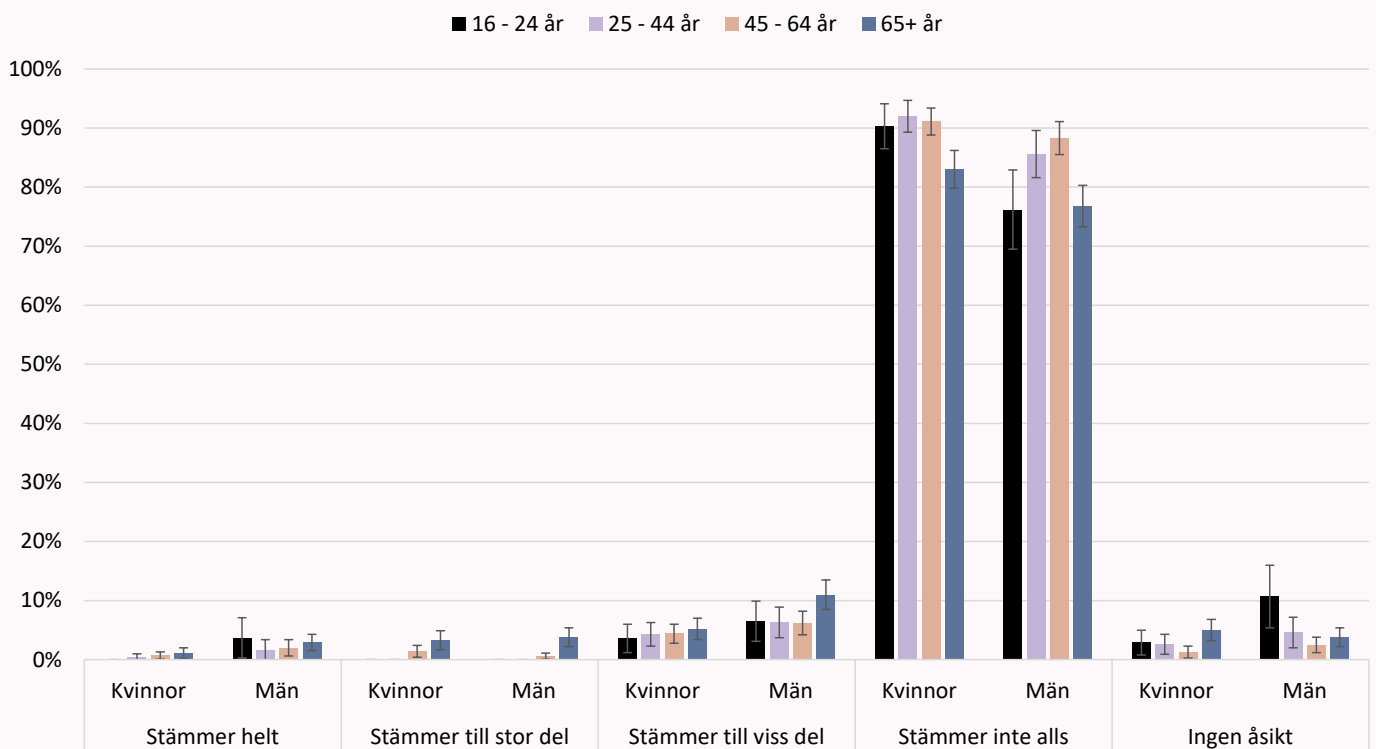
För män 65 år och äldre samt män 16-24 år är det 77 respektive 76 procent som inte instämmer alls i påståendet, vilket tyder på att de i högre uträkning tycker att kvinnan själv bör hantera situationen. Det kan jämföras med 86 procent för männen i åldern 25-44 år och 88 procent av männen i åldern 45-65. Skillnaden är signifikant mellan männen i åldern 45-64 år jämfört med de som är 65 år och äldre samt mellan 45-65 år och de yngsta männen 16-24 år.

Ju högre utbildning en person har, desto större sannolikhet är det att personen helt tar avstånd från påståendet.

Trovärdighet

När det gäller påståendet "Kvinnor som inte anmäler sexuella trakasserier omedelbart utan väntar veckor eller månader ljuger troligtvis" svarar 83 procent av kvinnorna och 69 procent av männen att påståendet inte alls stämmer. Skillnaderna är signifikanta. Resultatet indikerar att om den som är utsatt inte berättar direkt så sjunker trovärdigheten i högre grad enligt män än enligt kvinnor.

Diagram 2: Skattad andel med konfidensintervall för påståendet "Kvinnor som utsätts för sexuella trakasserier bör hantera situationen själva snarare än att anmäla det", efter kön och ålder 2019.

Källa: Jämställdhetsmyndigheten

Gällande detta påstående är det högst andel av kvinnorna, 90 procent, i åldersgruppen 25–44 år som anser att påståendet inte alls stämmer. Motsvarande siffra för män i samma åldersgrupp är 75 procent.

Vid en jämförelse mellan olika åldersgrupper återfinns de största skattade skillnaderna mellan könen i den yngsta åldersgruppen i undersökningen. 86 procent av de unga kvinnorna i åldern 16–24 år och 55 procent av de unga männen anser att påståendet inte alls stämmer. De unga männen anser alltså i högre utsträckning att kvinnornas trovärdighet sjunker när de inte anmäler händelsen direkt utan väntar i veckor eller månader. Skillnaden är statistiskt säkerställd.

Skillnader mellan olika grupper av kvinnor och män

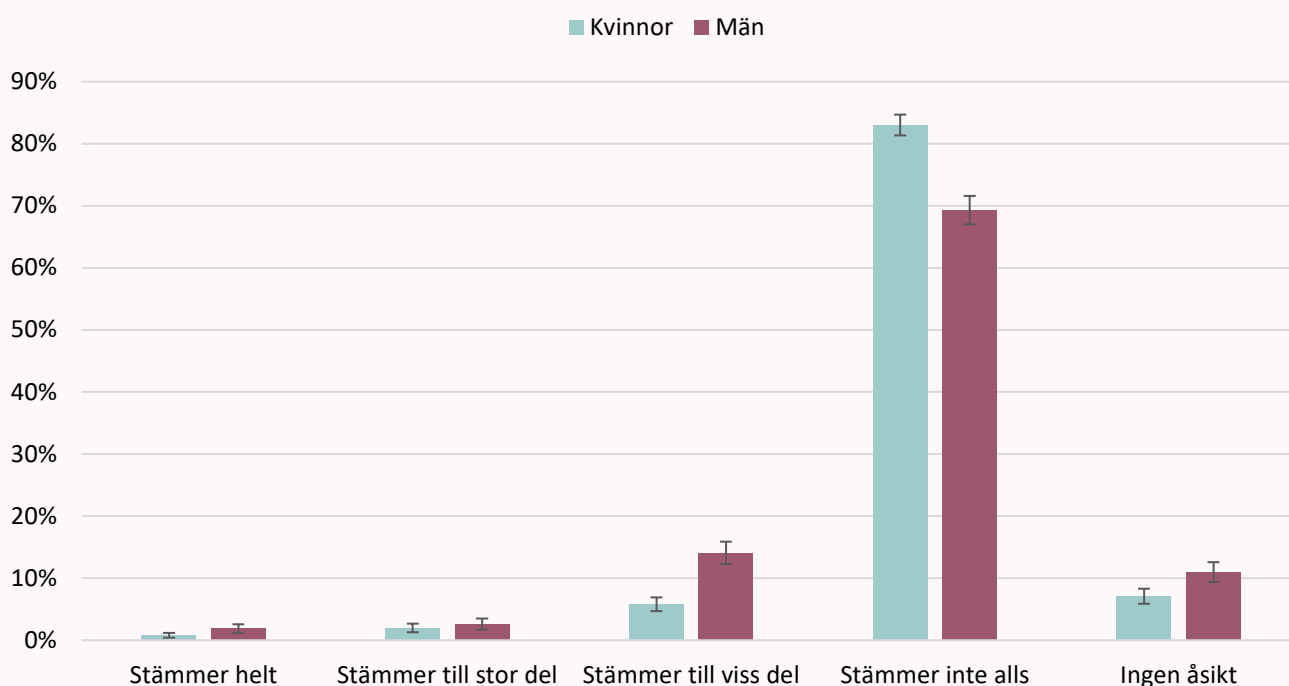
Mer än 90 procent av kvinnorna och nästan 80 procent av männen med eftergymnasial utbildning anser att påståendet inte alls stämmer.

Det kan jämföras med att närmare 70 procent av kvinnorna och 50 procent av männen med förgymnasial utbildning inte alls instämmer i att kvinnors trovärdighet sjunker, om hon inte anmäler omedelbart.

När det gäller detta påstående finns det skattade skillnader mellan kvinnor födda i Sverige och kvinnor födda i och utanför Europa, där 87 procent av kvinnorna födda i Sverige anser att påståendet inte alls stämmer, jämfört med 70 procent av kvinnorna födda i Europa och 65 procent av kvinnorna födda utanför Europa. Motsvarande siffror för män uppgick till 74 procent för födda i Sverige respektive 58 procent för män födda i Europa och 50 procent för män födda utanför Europa.

Både skillnaderna mellan kvinnor födda i Sverige och män födda i Sverige jämfört med de som inte var födda i Sverige var statistiskt säkerställda. Dock inte skillnaderna mellan kvinnor och män födda i eller utanför Europa. Skillnaderna mellan könen är endast statistiskt säkerställda mellan kvinnor och män födda i Sverige.

Diagram 3: Skattad andel med konfidensintervall för påståendet ”Kvinnor som inte anmäler sexuella trakasserier omedelbart utan väntar veckor eller månader ljuger troligtvis”, efter kön, 2019.

Källa: Jämställdhetsmyndigheten

FÖRNEKA ATT OJÄMSTÄLLDHET ÄR ETT PROBLEM

Attityder som förnekar att ojämställdhet är ett problem kan ses som normer som stödjer ojämställdhet. I undersökningen mäts detta tema bland annat genom påståendet ”Många kvinnor misstolkar oskyldiga kommentarer eller ageranden som sexistiska”. För fler resultat på detta tema, se Jämställdhetsmyndighetens rapport ”Ett sekel av rösträtt och valbarhet” [26].

Drygt fyra av tio kvinnor jämfört med en fjärdedel av männen uppgav att påståendet ”Många kvinnor misstolkar oskyldiga kommentarer eller ageranden som sexistiska” inte alls stämmer. 15 procent av männen har ingen åsikt i frågan, jämfört med 10 procent av kvinnorna.

Vid en jämförelse mellan kvinnor och män i olika åldersgrupper visar det sig att en av tio unga män i åldern 16–24 år instämmer helt i att många kvinnor misstolkar oskyldiga kommentarer eller ageranden som sexistiska, och därmed i högre utsträckning än övriga kvinnor och män. Kvinnor i åldrarna 16–24 år och 25–44 år tar avstånd från påståendet i störst utsträckning. Skillnaden mellan andelen kvinnor och män som inte instämmer alls var signifikanta i alla åldersgrupper. Särskilt tydlig är skillnaden mellan de unga kvinnorna och männen i åldern 16–24 år.

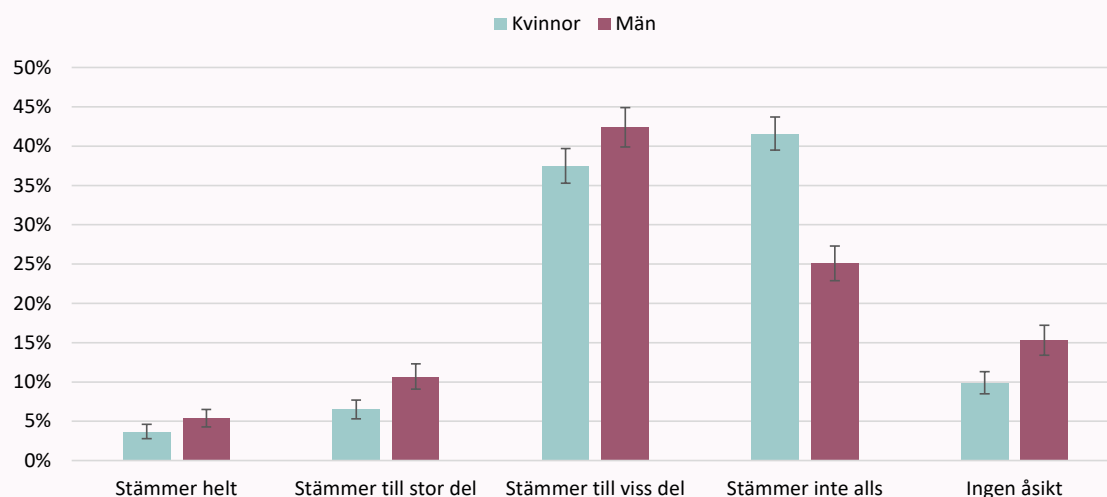
SKULDBELÄGGA OFFRET

Det finns olika föreställningar som är kopplade till händelser som har inslag av sexuell natur och dessa föreställningar förekommer i hela samhället. För att fånga vilka attityder som råder i dag fick de som svarade på attitydundersökningen ta ställning till påståendet: ”Då en del kvinnor klär sig utmanande, är det inte konstigt att vissa män tror att det är okej att ta på kvinnor utan tillåtelse.”

Närmare 80 procent av kvinnorna och 74 procent av männen instämmer inte alls i påståendet, vilket tyder på att majoriteten av de svarande inte instämmer i föreställningar om att kvinnor får skylla sig själva om de utsätts för tafsande på grund av utmanande kläder.

Vid en jämförelse mellan olika åldersgrupper visar det sig att attityderna skiljer sig åt beroende på ålder och kön. I den yngsta åldersgruppen 16–24 år svarade närmare 90 procent, det vill säga nio av tio, unga kvinnor att de inte alls instämmer i påståendet.

Diagram 4: Skattad andel med konfidensintervall för ”Många kvinnor misstolkar oskyldiga kommentarer eller ageranden som sexistiska”, befolkningen 16 år och äldre efter kön, 2019.

Källa: Jämställdhetsmyndigheten

Jämförelsevis uppger 67 procent av de unga männen att de inte instämmer med påståendet. Även de som är 65 år och äldre tenderar att i lägre utsträckning helt ta avstånd från påståendet. Där är det runt 60 procent (oavsett kön) som tycker att påståendet inte alls stämmer.

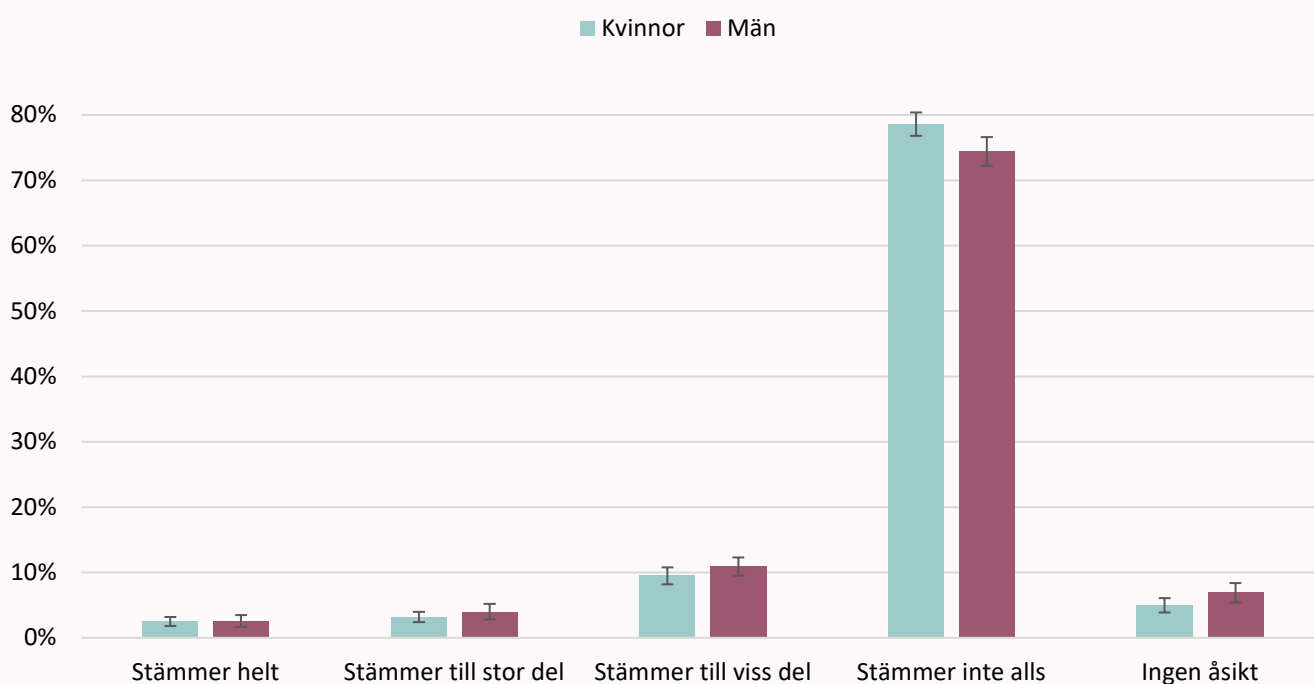
När det gäller utbildning finns det skillnader mellan personer med olika utbildningsnivåer men inga skillnader mellan könen. De med kortare utbildningsbakgrund tar i lägre utsträckning avstånd från påståendet. Skillnaderna mellan samtliga utbildningsnivåer är signifikanta.

BORTSE FRÅN SAMTYCKE

För att fånga in attityder som bortser från samtycke fick respondenterna ta ställning till huruvida en kvinna eller man som skickar en nakenbild till sin partner har del av ansvaret om partnern sprider bilden utan tillåtelse.

68 procent av svenskarna tycker inte alls att en kvinna bär del av ansvaret om hennes partner utan hennes tillåtelse vidarebefordrar en nakenbild som hon har skickat.

Diagram 5: Skattad andel med konfidensintervall för påståendet ”Då en del kvinnor klär sig utmanande, är det inte konstigt att vissa män tror att det är okej att ta på kvinnor utan tillåtelse”, efter kön, 2019.

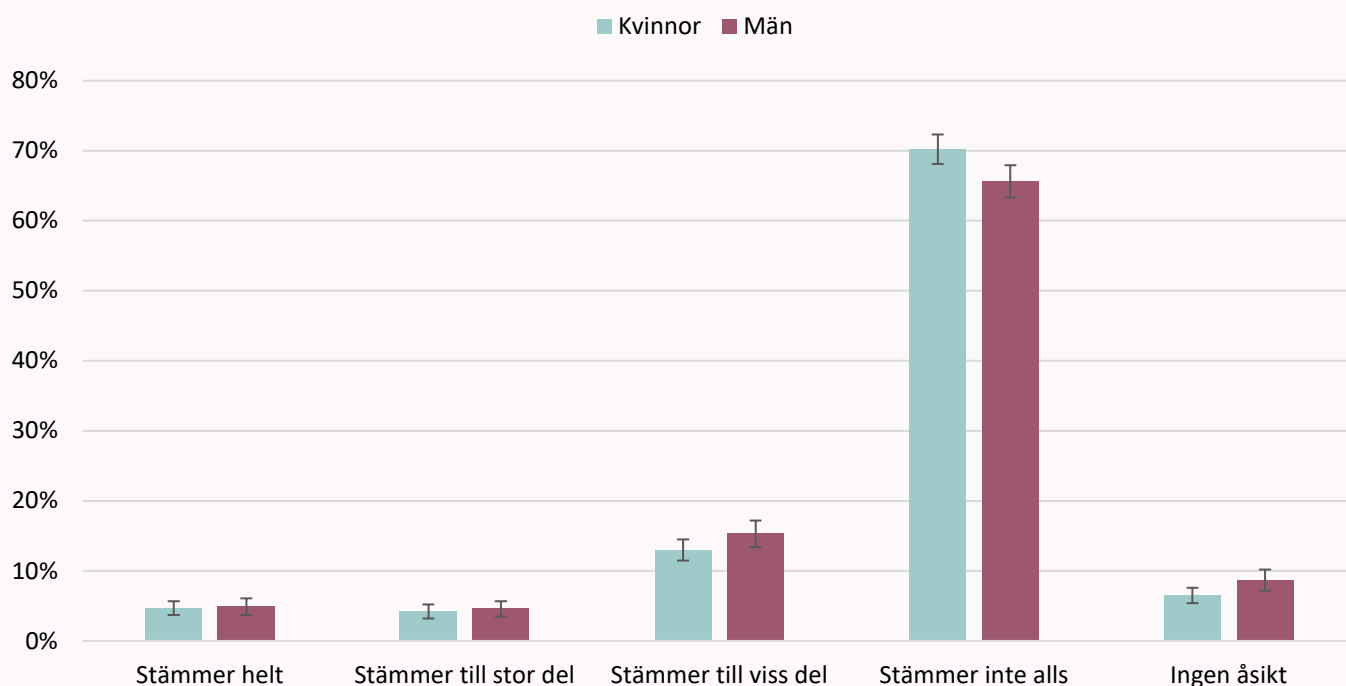

Källa: Jämställdhetsmyndigheten

70 procent av kvinnorna har svarat att påståendet ”Om en kvinna skickar en nakenbild till sin partner bär hon en del av ansvaret om partnern, utan hennes tillåtelse, sprider bilden” inte alls stämmer. Något lägre andel av männen, 66 procent, tycker inte alls att kvinnan som skickat en nakenbild till sin partner bär ansvaret om partnern sprider nakenbilden. Skillnaden mellan könen är statistiskt signifikant.

När motsvarande påstående ställdes för om en man skickar en nakenbild till sin partner svarade en något lägre andel – 68 procent bland kvinnorna och 63 procent bland männen – att de inte alls tycker att den som har skickat bilden bär ansvaret om den sprids. Skillnaden mellan könen är statistiskt säkerställd för det svarsalternativet, men skillnaden i nivå mellan svaren för de två olika påståendena är inte signifikanta.

Diagram 6: Skattad andel med konfidensintervall för påståendet ”Om en kvinna skickar en nakenbild till sin partner bär hon en del av ansvaret om partnern, utan hennes tillåtelse, sprider bilden”, efter kön, 2019.

Källa: Jämställdhetsmyndigheten

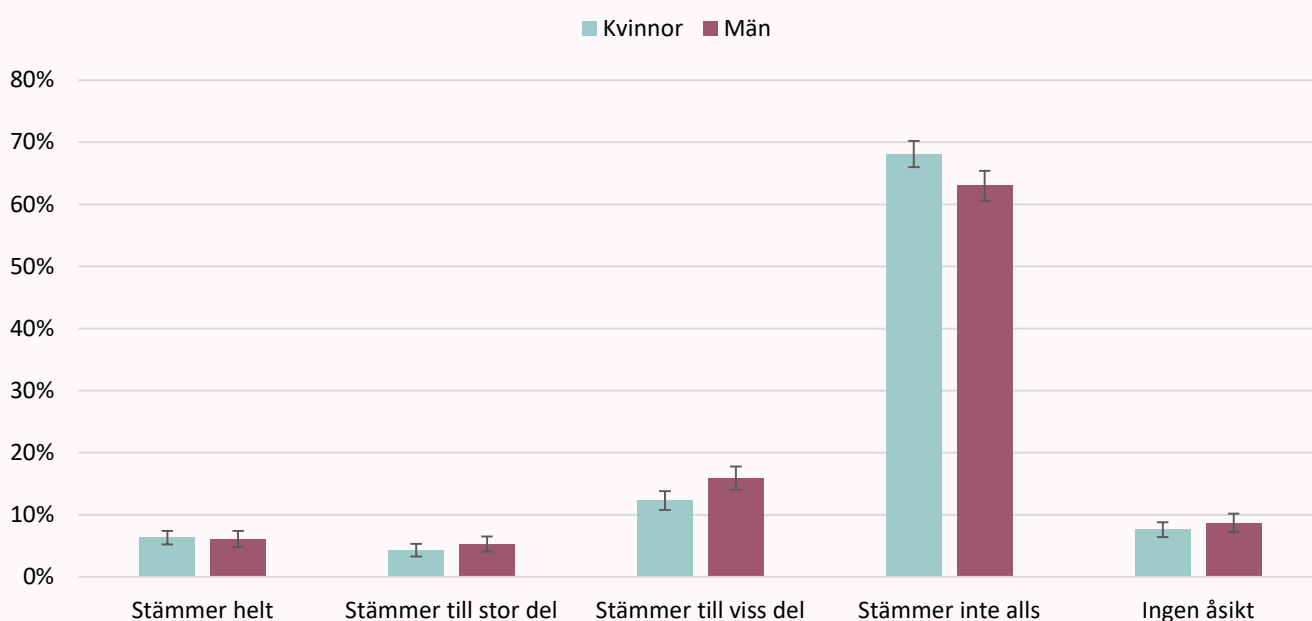
Till skillnad från många andra påståenden i undersökningen är det inte de unga kvinnorna som i störst utsträckning tar avstånd från dessa två påståenden. När det gäller påståendet "Om en kvinna skickar en nakenbild till sin partner bär hon en del av ansvaret om partnern, utan hennes tillåtelse, sprider bilden" är det i stället kvinnor i åldern 25–44 (79 procent) och 45–64 år (74 procent) som i störst utsträckning inte alls instämmer. Andel kvinnor är signifikant högre än andelen män i åldern 16–24 år och 25–44 år som tycker att påståendet inte alls stämmer, medan det inte finns några signifikanta skillnader för kvinnor och män äldre än 44 år.

64 procent av de unga kvinnorna i åldern 16–24 år har svarat "stämmer inte alls" för dessa påståenden. När det gäller de unga männen i samma åldersgrupp har 45 procent svarat "stämmer inte alls".

Nästan var tionde kvinna 65 år och äldre instämmer helt i påståendet, vilket är signifikant högre än kvinnorna i övriga åldersgrupper.

För påståendet "Om en man skickar en nakenbild till sin partner bär han en del av ansvaret om partnern, utan hans tillåtelse, sprider bilden" ser mönstret likadant ut. Det är bara mellan män och kvinnor i åldern 16–24 och 25–44 år som det finns signifikanta skillnader mellan könen för svarsalternativet "stämmer inte alls".

Diagram 7: Skattad andel med konfidensintervall för påståendet "Om en man skickar en nakenbild till sin partner bär han en del av ansvaret om partnern, utan hans tillåtelse, sprider bilden", efter kön, 2019.

Källa: Jämställdhetsmyndigheten

Mönstret för kvinnor och män i olika åldersgrupper följer alltså samma mönster oavsett om det är en kvinna eller en man som har skickat nakenbilden. De unga och de äldsta kvinnorna har i lägre utsträckning svarat att det inte alls stämmer att en person bär en del av ansvaret om partnern sprider bilden, och likaså de yngsta och äldsta männen. Det är dock en signifikant lägre andel unga män än unga kvinnor, medan det inte finns någon skillnad i nivå på svaren mellan kvinnor och män som är 65 år och äldre.

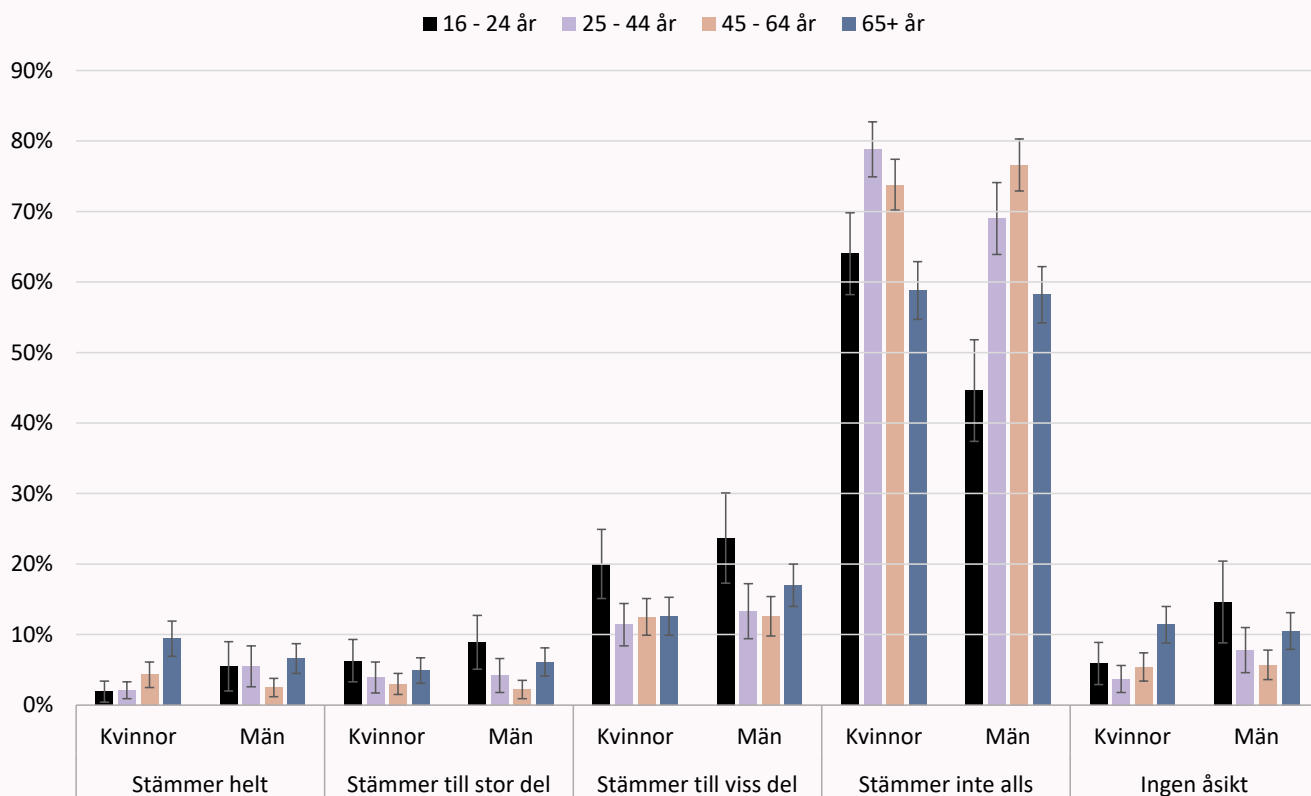
Närmare 60 procent av de äldsta kvinnorna och männen instämmer inte alls i påståendet ”om en kvinna skickar en nakenbild till sin partner bär hon en del av ansvaret om partnern sprider bilden utan hennes tillåtelse”.

Av de unga männen är det 45 procent och av de unga kvinnorna är det 64 procent som inte alls instämmer i påståendet. Skillnaden mellan unga och äldre kvinnorna är dock inte statistiskt säkerställd, medan skillnaden mellan de yngre och äldre männen är signifikant.

Synen på att skicka nakenbilder förändras med utbildningsnivå

När det gäller utbildningsnivå finns det inga skillnader mellan könen, men däremot skillnader mellan olika utbildningsnivåer, där de med kort utbildningsbakgrund i lägre utsträckning tar avstånd från påståendet och de med eftergymnasial utbildning i störst utsträckning har svarat ”stämmer inte alls”. Skillnaderna mellan samtliga utbildningsnivåer är signifikanta.

Diagram 8: Skattad andel med konfidensintervall för påståendet ”Om en kvinna skickar en nakenbild till sin partner bär hon en del av ansvaret om partnern, utan hennes tillåtelse, sprider bilden”, efter kön och ålder, 2019.

Källa: Jämställdhetsmyndigheten

Synen på att skicka nakenbilder varierar också beroende på födelse land

När det gäller dessa påståenden finns det skattade skillnader mellan kvinnor födda i Sverige och kvinnor födda i respektive utanför Europa. 75 procent av kvinnorna födda i Sverige anser att de båda påståendena inte alls stämmer, jämfört med 59 procent av kvinnorna födda i Europa och 43 procent av kvinnorna födda utanför Europa. Motsvarande siffror för män uppgick till 71 procent för män födda i Sverige, respektive 52 procent för män födda i Europa och 39 procent för män födda utanför Europa. Skillnaderna mellan både kvinnor födda i Sverige och män födda i Sverige jämfört med de som ej är födda i Sverige är statistisk säkerställda. Det gäller dock inte skillnaderna mellan kvinnor och män födda i eller utanför Europa. Skillnaderna mellan könen är endast statistiskt säkerställda när det gäller kvinnor och män födda i Sverige.

SEXISTISKA SKÄMT

I Jämställdhetsmyndighetens attitydundersökning finns två påståenden där respondenterna fick ta ställning till sexistiska skämt. Det ena påståendet tog upp frågeställningen om det är okej att män skämtar om att vara våldsamma mot kvinnor i sällskap av enbart män och det andra på motsvarande sätt om det är okej att skämta nedsättande om kvinnor. Dessa påståenden behandlar det som i forskningen kallas homosocialitet och de normer som finns i vissa manliga vänskapsrelationer.

Påståendet om att män skämtar nedsättande om kvinnor följdes upp med en fråga om hur den svarande trodde att den skulle göra om den hamnade i en situation, där en manlig vän skämtar nedsättande om kvinnor.

Närmare 90 procent av kvinnorna tycker inte att det är okej att skämta nedsättande om kvinnor

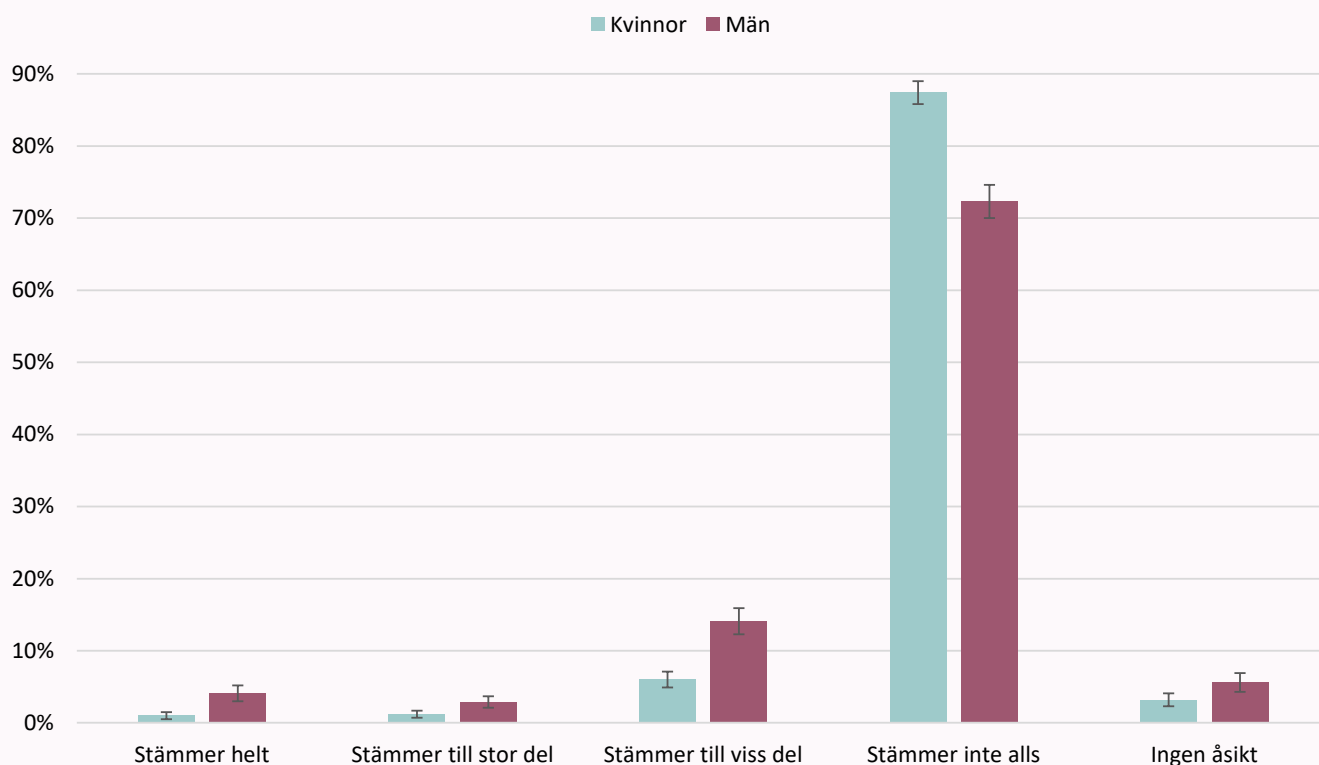
Resultatet gällande påståendet ”Det är okej när män bland sina manliga vänner drar nedsättande skämt om kvinnor” visar tydliga skillnader mellan könen. Nästan 90 procent av kvinnorna instämmer inte alls i att det är okej, jämfört med drygt 70 procent av männen. Skillnaderna är statistiskt säkerställda. Enbart fyra procent av männen och en procent av kvinnorna instämmer helt, det vill säga uppger att det är okej när män bland sina manliga vänner drar nedsättande skämt om kvinnor.

När det gäller svarsalternativet ”instämmer inte alls”, är det störst skillnad mellan könen i den yngsta ålderskategorin. Enbart hälften av männen i åldern 16 till 24 år håller inte med om påståendet att det är okej att män skämtar nedsättande om kvinnor i manligt

sällskap, jämfört med drygt 80 procent av kvinnorna i samma åldersgrupp. Även här är skillnaderna statistiskt säkerställda. Det är också statistiskt säkerställt att acceptansen för att män skämtar nedsättande om kvinnor blir lägre ju äldre män blir. Närmare 90 procent av männen i åldern 65 år och äldre instämmer inte alls. Vad gäller kvinnorna i de olika åldersgrupperna är skillnaderna betydligt mindre. Och inga skillnader är statistiskt säkerställda.

När det gäller svarsalternativet ”stämmer inte alls” finns det enbart signifikanta skillnader för kvinnorna i åldern 45–64 år, där en högre andel kvinnor inte alls instämmer i påståendet jämfört med övriga kvinnor.

Diagram 9: Skattad andel med konfidensintervall för påståendet ”Det är okej när män bland sina manliga vänner drar nedsättande skämt om kvinnor”, efter kön 2019.

Källa: Jämställdhetsmyndigheten

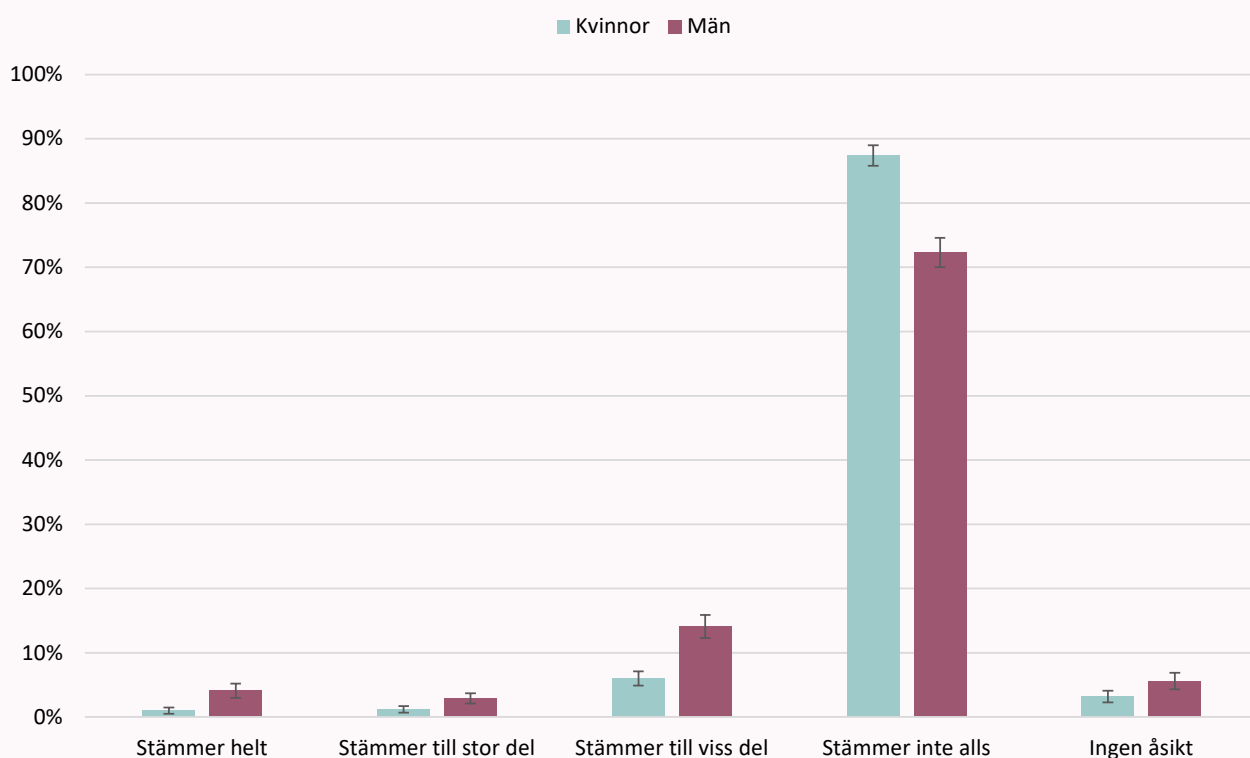
Ingen skillnad mellan inrikes och utrikes födda män

När det gäller påståendet ”Det är okej när män bland sina manliga vänner drar ned-sättande skämt om kvinnor” framkommer inga skillnader mellan kvinnor födda i Sverige och kvinnor födda i Norden och Europa, men mellan kvinnor födda i Sverige och kvinnor födda utanför Europa. 90 procent av kvinnorna födda i Sverige har svarat att de inte alls instämmer i påståendet, och 69 procent av kvinnorna födda utanför Europa. 73 procent av männen födda i Sverige har svarat att påståendet inte alls stämmer. Det finns inga statistiskt säkerställda skillnader mellan männen födda i eller utanför Sverige.

Varken kvinnor eller män tycker att det är okej att skämta om att vara våldsam mot kvinnor

Gällande påståendet att ”Det är okej för män att bland sina manliga vänner skämta om att vara våldsamma mot kvinnor” är det inte så stor andel av kvinnorna eller männen som tycker att det är okej. Könsskillnaderna gällande påståendet är inte speciellt stora. 93 procent av kvinnorna instämde inte alls i påståendet, jämfört med 87 procent av männen.

Diagram 10: Skattad andel med konfidensintervall för påståendet ”Det är okej för män att bland sina manliga vänner skämta om att vara våldsamma mot kvinnor”, efter kön 2019.

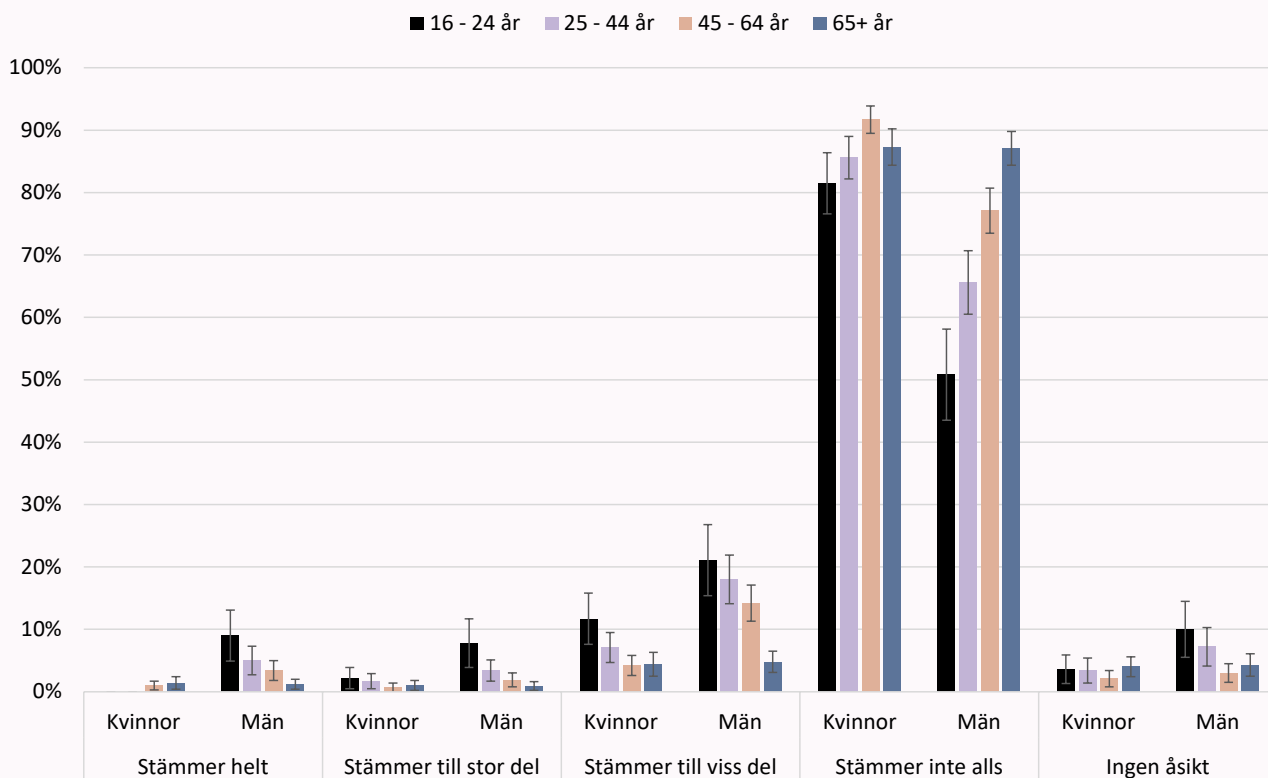

Källa: Jämställdhetsmyndigheten

Även bland de som uppgav att de till viss del instämmer i påståendet att "Det är okej att skämta bland sina manliga vänner om att vara våldsamt mot en kvinna" fanns det skillnader mellan män och kvinnor. Sex procent av männen och drygt två procent av kvinnorna uppgav att de till viss del instämde i påståendet. Skillnaden mellan könen är statistiskt säkerställd.

Oavsett ålder är kvinnorna någorlunda överens om att det inte är okej att män skämtar om att utsätta kvinnor för våld. För gruppen män är det enbart de två äldre grupperna, det vill säga män äldre än 45 år, som kommer upp i motsvarande höga nivåer som gruppen kvinnor.

Diagram 11: Skattad andel med konfidensintervall för påståendet "Det är okej när män bland sina manliga vänner drar nedsättande skämt om kvinnor", efter kön och ålder, 2019.

Källa: Jämställdhetsmyndigheten

ÅSKÅDARPERSPEKTIVET

Åskådarperspektivet [27] är ett begrepp som bland annat används inom våldsförebyggande arbete. Det handlar om att gå från en "passiv åskådare" till en "aktiv åskådare", det vill säga att agera och exempelvis bryta

en tystnadskultur. Det innebär dels att själv agera, dels att mobilisera personer runt omkring mot våldet och utmana normer.

För påståenden om åskådarperspektiv kunde respondenterna välja mellan följande svarsalternativ:

"En manlig vän berättar ett nedsättande skämt om kvinnor. Jag skulle..."

... inte störa mig

... känna mig obekvämt, men inte säga eller göra något för att visa det

... vilja säga eller göra något, men skulle inte veta vad eller hur

... säga eller göra något för att visa att jag inte tycker att det är okej

.... Vet inte

Att agera eller inte agera – det är frågan

Att hamna i en åskådarposition, det vill säga att behöva välja mellan att vara en aktiv eller passiv åskådare, ställer ofta saker på sin spets. I Jämställdhetsmyndighetens attitydundersökning har de svarande fått ta ställning till hur de tänker att de skulle agera om de hamnade i en situation där en manlig vän skämtade nedsättande om kvinnor i den svarandes sällskap.

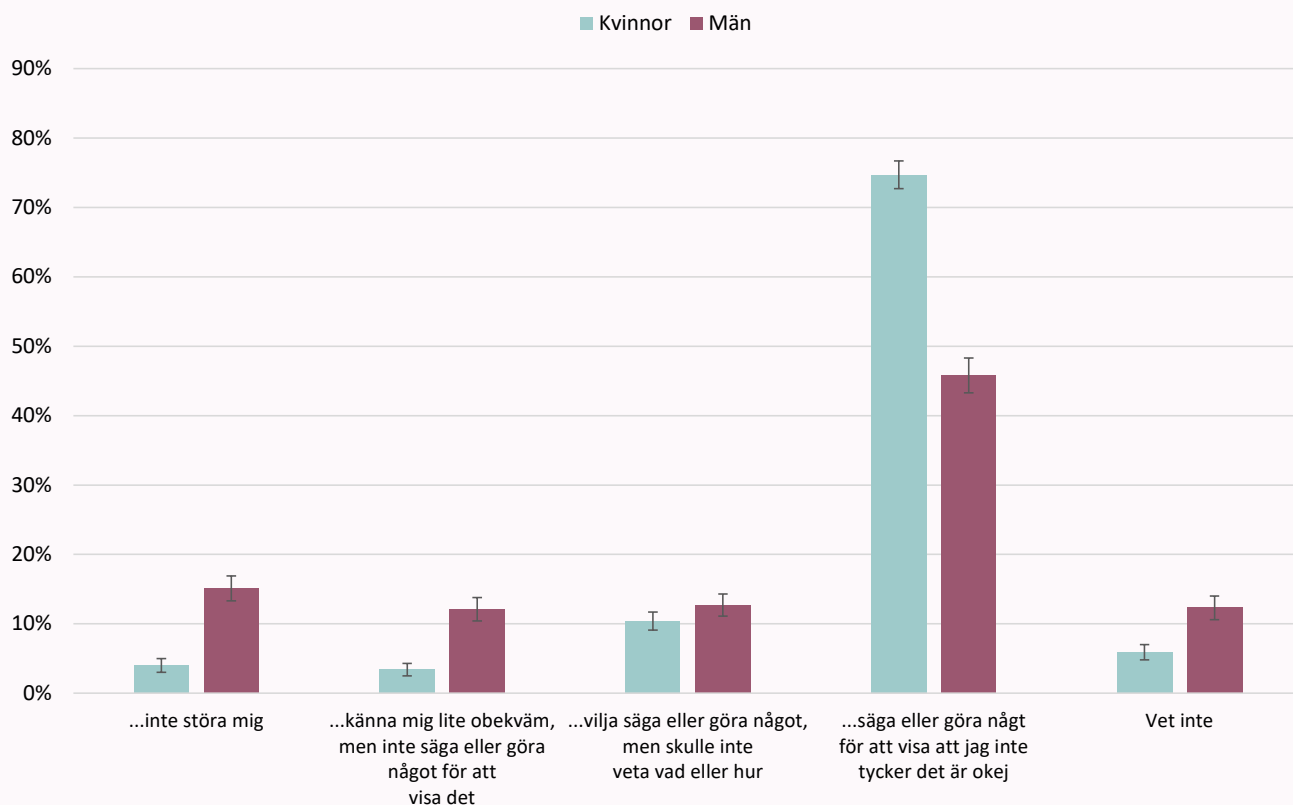
Majoriteten, 60 procent, uppgav att de skulle agera, det vill säga att de skulle säga eller göra något för att visa att de inte tycker att det är okej att skämta nedsättande om kvinnor.

Det finns stora skillnader mellan könen. Här uppgav 75 procent av kvinnorna och 46 procent av männen att de skulle agera. Utfallet kan jämföras med resultatet gällande påståendet ”Det är okej när män bland sina manliga vänner drar nedsättande skämt om kvinnor”, där betydligt fler kvinnor, nästan

90 procent jämfört med drygt 70 procent av männen inte alls instämde i påståendet. För båda påståendena är skillnaderna signifikanta.

Det finns också stora könsskillnader vad gäller de som inte skulle störa sig om en man skämtade nedsättande om kvinnor. Det finns en mycket högre acceptans bland män jämfört med kvinnor, det vill säga 15 procent bland männen jämfört med 4 procent bland kvinnorna. Om dessa siffror jämförs med de som helt instämmer i att det är okej att män skämtar nedsättande om kvinnor med manliga vänner så finns en lägre grad av acceptans för det påståendet. 4 procent av männen och 1 procent av kvinnorna instämmer helt. För båda påståendena är skillnaderna signifikanta.

Diagram 12: Skattad andel med konfidensintervall för påståendet ”En manlig vän berättar ett nedsättande skämt om kvinnor. Jag skulle...” efter kön, 2019.

Källa: Jämställdhetsmyndigheten

”Majoriteten, 60 procent, uppgav att de skulle agera, det vill säga att de skulle säga eller göra något för att visa att de inte tycker att det är okej att skämta nedsättande om kvinnor.”

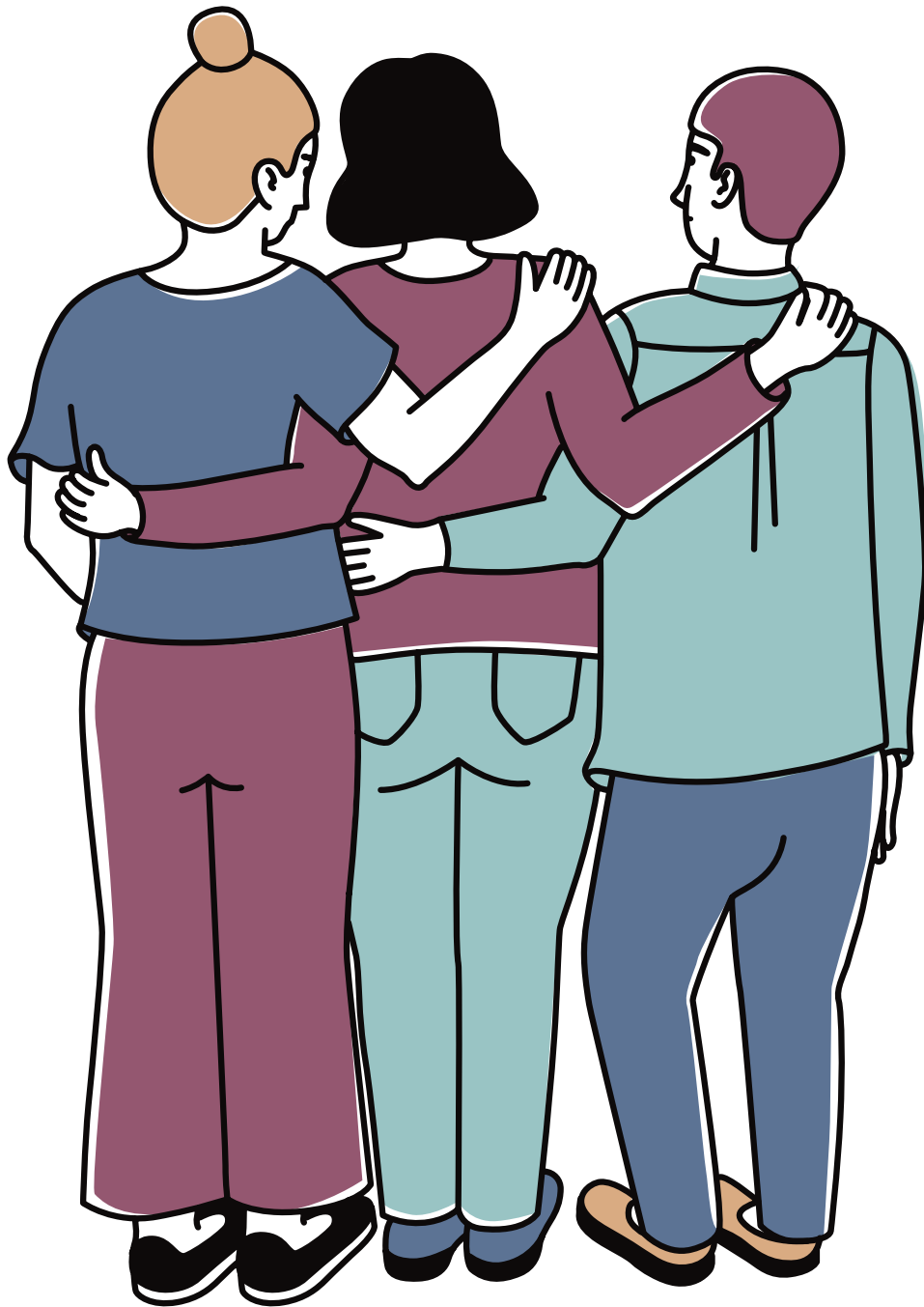
Att leva som en lär

Frågan är hur gruppen som uppgett att det inte alls är okej att skämta nedsättande om kvinnor i manligt sällskap har svarat att de skulle agera om de hamnar i motsvarande åskådarposition.

Av de män som inte alls instämde i påståendet att det är okej att dra nedsättande skämt om kvinnor bland manliga vänner uppgav drygt hälften att de trodde att de skulle agera när de hamnar i en situation där en manlig vän skämtar nedsättande om kvinnor. Det vill säga att de skulle säga eller göra något för att visa att de inte tyckte att det är okej att skämta nedsättande om kvinnor.

Cirka 15 procent skulle vilja säga eller göra något, men inte veta vad eller hur de skulle göra.

Av de kvinnor som inte alls instämde i påståendet uppgav nästan åtta av tio de skulle agera om de hamnade i en sådan situation. Fler än var tionde kvinna skulle vilja säga eller göra något men skulle inte veta vad eller hur.

Vänners stöd har betydelse

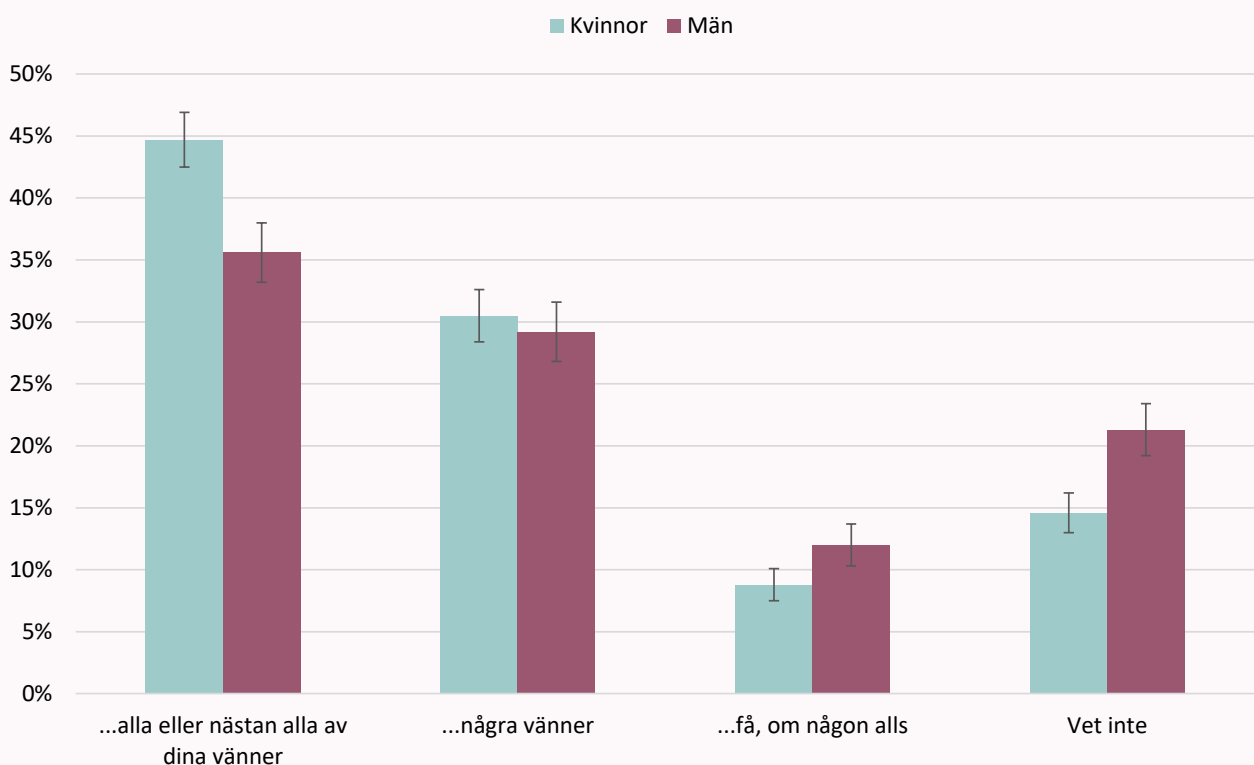
Påståendet "En manlig vän berättar ett ned-sättande skämt om kvinnor. Jag skulle...", följdes upp med en frågeställning som sätter fokus på om det skulle underlätta att agera om personen trodde att den har stöd av sina

vänner. Påståendet att ställning till var "Om du skulle säga eller göra något för att visa att du inte tycker att det är okej att uttrycka sig så, tror du att du skulle ha stöd av ...".

En av tio av uppgav att de hade få, om någon alls, som skulle finnas till stöd för ett agerande. 45 procent av kvinnorna uppgav att de trodde att alla eller nästan alla vänner skulle stötta dem om de skulle säga eller göra något för att visa att det inte var okej att skämta nedsättande om kvinnor. 36 procent av männen trodde att alla eller nästa alla vänner skulle stödja dem. Skillnaderna är signifikanta.

Drygt var femte man och nästan var sjunde kvinna svarade "Vet inte" på frågan om de skulle ha stöd av vänner om de skulle agera. Det är högre än för många andra påståenden i undersökningen och indikerar att detta är en svår fråga att ta ställning till.

Diagram 13: Skattad andel med konfidensintervall för påståendet "Om du skulle säga eller göra något för att visa att du inte tycker det är okej att uttrycka sig så, tror du att du skulle ha stöd av..." efter kön, 2019.

Källa: Jämställdhetsmyndigheten

OM LAGSTIFTNING KRING SEXUELLA TRAKASSERIER

Trakasserier och sexuella trakasserier är handlingar och beteenden som är oönskade av den som blir utsatt. Det är den som blir utsatt för sexuella trakasserier som avgör vad som är oönskat eller uppfattas som kränkande. [28]

Sexuella trakasserier som juridiskt begrepp finns i diskrimineringslagen. (Diskrimineringslag (2008:567). Lagen gäller inom arbetslivet, för den som är anställd, gör praktik, som söker eller gör en förfrågan om arbete samt inom hela utbildningsområdet från förskola till universitetet. Diskrimineringslagen gäller även inom en rad andra samhällsområden, bland annat vid erbjudandet av varor och tjänster, bostadsförmedling, sjukvård och socialtjänst samt vid värnplikt och civilplikt. Begreppet sexuella trakasserier förekommer även i skollagens 6 kap. 10 § som beskriver skyldigheter för skolpersonal och huvudmän.

Syftet med diskrimineringslagen är att motverka diskriminering samt främja lika rättigheter och möjligheter. Diskrimineringslagen omfattar sex olika former av diskriminering, där en av dem är sexuella trakasserier. (Direkt diskriminering, indirekt diskriminering, bristande tillgänglighet, instruktioner att diskriminera, trakasserier och sexuella trakasserier).

I förarbetena till lagändringen av jämställdhetslagen lyfts det särskilt upp att "(d)et är viktigt att förstå att sexuella trakasserier utgör ett maktmissbruk från förövarns sida. Sexuella trakasserier måste ses ur ett könsmaktsperspektiv. Det är mot denna bakgrund angeläget att slå fast att sexuella trakasserier är en viktig jämställdhetsfråga". [29]

Därtill finns ett flertal olika lagar utöver diskrimineringslagen som kan bli aktuella när någon utsätts för sexuella trakasserier. Exempel på andra lagar är arbetsmiljölagen, socialtjänstlagen, skollagen och brottsbalken. Dessa kan användas parallellt eftersom en handling som omfattas av diskrimineringslagen eller utgör ett arbetsmiljöproblem samtidigt kan vara ett brott enligt brottsbalken. Däremot har Sverige ingen specifik lag gällande sexuella trakasserier på allmän plats.

Ett exempel på ett land som har infört en specifik lag gällande sexuella trakasserier och sexuellt våld på allmän plats är Frankrike. Det nya brottet som infördes i augusti 2018 inkluderar sexistiskt beteende på offentlig plats. I början av år 2020 hade fler än 1 000 anmälningar om verbala trakasserier på gatan registrerats sedan lagen trädde i kraft. Enligt statistik som de nationella polismyndigheterna registrerat är de som utsatts för registrerade sexistiska övergrepp övervägande kvinnor (89 procent). Den övervägande majoriteten som anklagas för sexuella trakasserier är vuxna män (95 procent). [30]

#METOO OCH SEXUELLA TRAKASSERIER

Metoo fick ett stort genomslag i sociala och traditionella medier under hösten 2017, då skådespelaren Alyssa Milano uppmanade allmänheten att använda hashtaggen #metoo. Hon skrev "If all the women who have been sexually harassed or assaulted wrote 'Me too' as a status, we might give people a sense of the magnitude of the problem". #Metoo anses som rörelse ha bidragit till att belysa ett utbrett samhällsproblem som flickor och unga kvinnor i större utsträckning än andra grupper i samhället har erfarenhet av. [1] Uttrycket "me too" myntades dock redan 2006 av den amerikanska medborgarrättsaktivisten och föreläsaren Tarana Burke. Burke ville tydligt visa att utsatta flickor och kvinnor inte är ensamma med sina erfarenheter om sexuell våld och övergrepp.

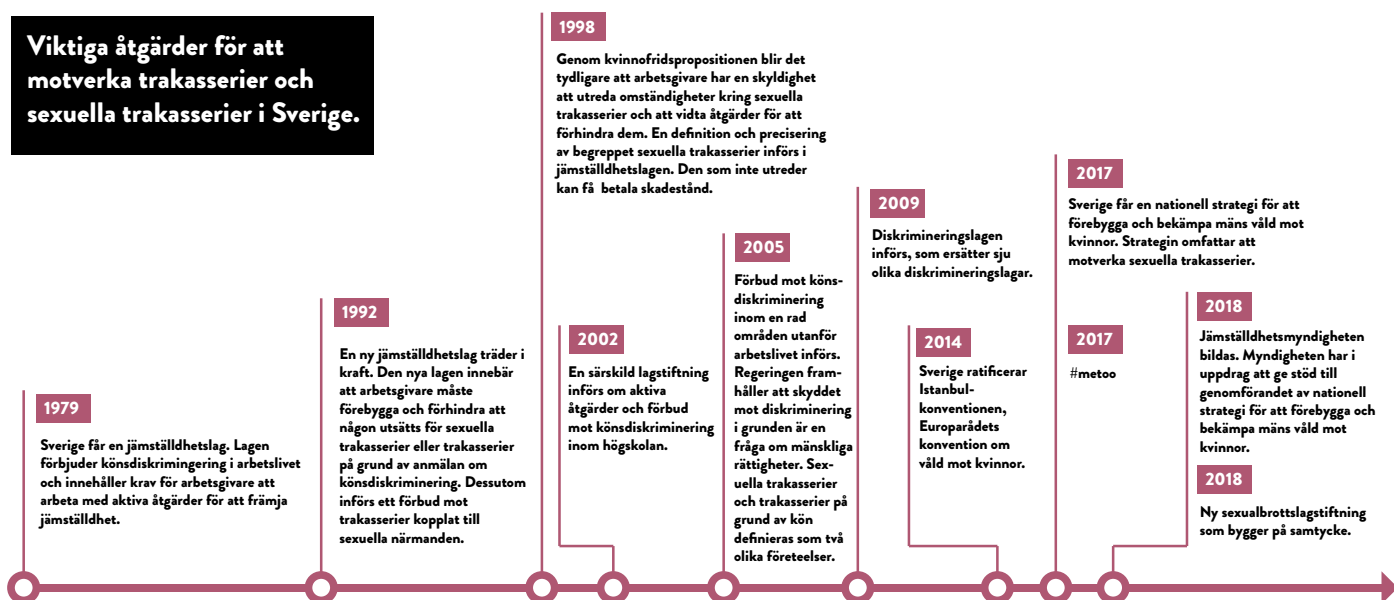
Till följd av #metoo-uppropet i Sverige, som skapade politisk uppmärksamhet, gav regeringen sommaren 2018 ett flertal uppdrag till myndigheter och civilsamhällesorganisationer. Uppdragen innehöll åtgärder om att bland annat utveckla det förebyggande arbetet, bli bättre på att upptäcka trakasserier och sexuella trakasserier samt sprida kunskap om sexuella trakasserier. Detta har exempelvis resulterat i insatser inom utbildningsområdet, arbetslivet och rättsväsendet. [31]

Historiskt har det visat sig att en positiv utveckling av jämställdhet ofta möts av en motrörelse, en så kallad backlash. #Metoo är inget undantag. [32] Även om uppmärksamheten kring #metoo inte är lika intensiv i dag är frågan och arbetet med att motverka sexuella trakasserier fortfarande högst levande i Sverige.

I Jämställdhetsmyndighetens attitydundersökning om jämställdhet, relationer och våld finns ett påstående om huruvida #metoo har synliggjort problematiken med sexuella trakasserier. Varannan kvinna och fler än var tredje man anger att de instämmer helt i påståendet. Drygt 20 procent av både kvinnorna och männen håller med i påståendet till stor del, medan var femte man och drygt var tionde kvinna tycker att #Metoo har synliggjort problematiken till viss del.

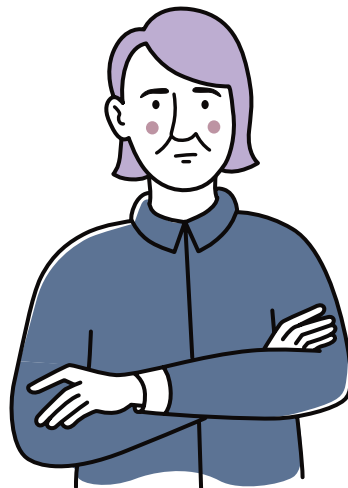
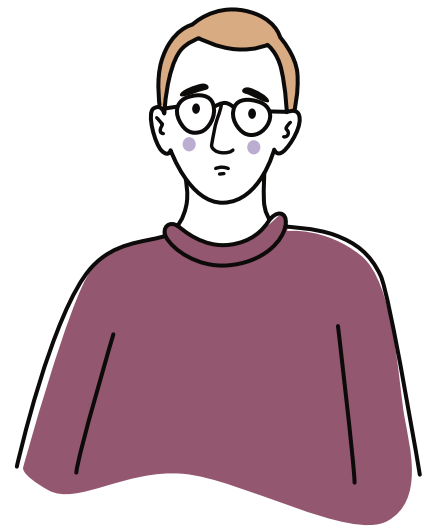
Det är ett fåtal, fyra procent av kvinnorna och sex procent av männen, som inte instämmer i påståendet. Dock har 10 procent av kvinnorna och 13 procent av männen inte någon åsikt i frågan. Det finns ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan könen, varken i svarsalternativet "stämmer inte alls" eller "ingen åsikt". Sammantaget visar svaren att kvinnor i större utsträckning än män anser att #metoo har bidragit till att synliggöra att sexuella trakasserier är ett problem i det svenska samhället.

Viktiga åtgärder för att motverka trakasserier och sexuella trakasserier i Sverige.

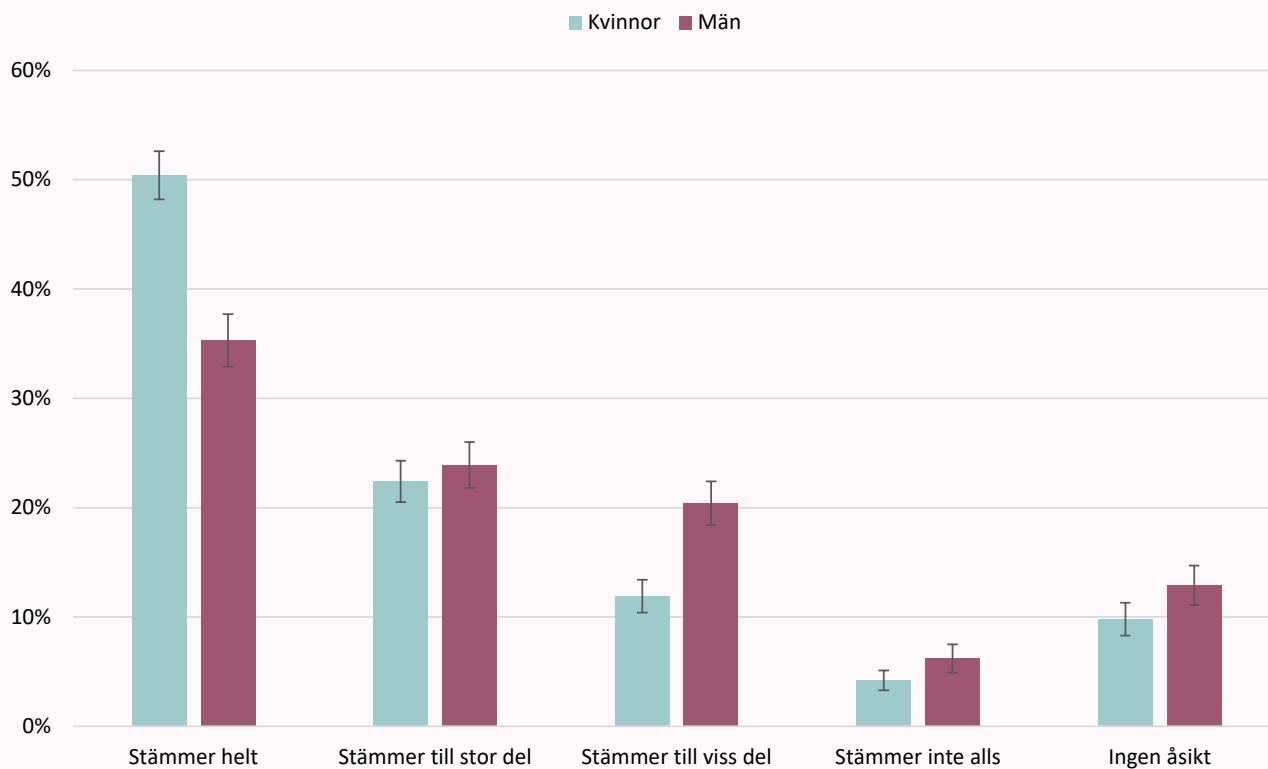
#metoo

När andra faktorer studeras som exempelvis ålder framkommer att mönstret skiljer sig åt för påståendet ”#Metoo har synliggjort problematiken när det gäller sexuella trakasserier” från de generella mönster som återfinns för majoriteten av övriga påståenden i undersökningen. Där är de yngsta kvinnorna den grupp som vanligtvis tar störst avstånd från ojämställdhet [26]. I påståendet om #metoo är det personer i åldersgruppen 65 år och äldre som instämmer i högst utsträckning medan de yngsta i åldern 16–24 år är de som instämmer i lägst grad.

Det finns en statistisk säkerställd skillnad bland kvinnor och män i samtliga studerade åldersgrupper vad gäller hur stor andel som instämmer helt i påståendet. 40 procent av de unga kvinnorna i åldern 16–24 år jämfört med 25 procent av de unga männen i samma åldersgrupp instämmer helt i påståendet. Närmare 60 procent av kvinnorna i åldern 65 år och äldre instämmer helt i påståendet, jämfört med 39 procent av männen i samma åldersgrupp.

Diagram 14: Skattad andel med konfidensintervall för påståendet ”#Metoo har synliggjort problematiken när det gäller sexuella trakasserier”, efter kön, 2019.

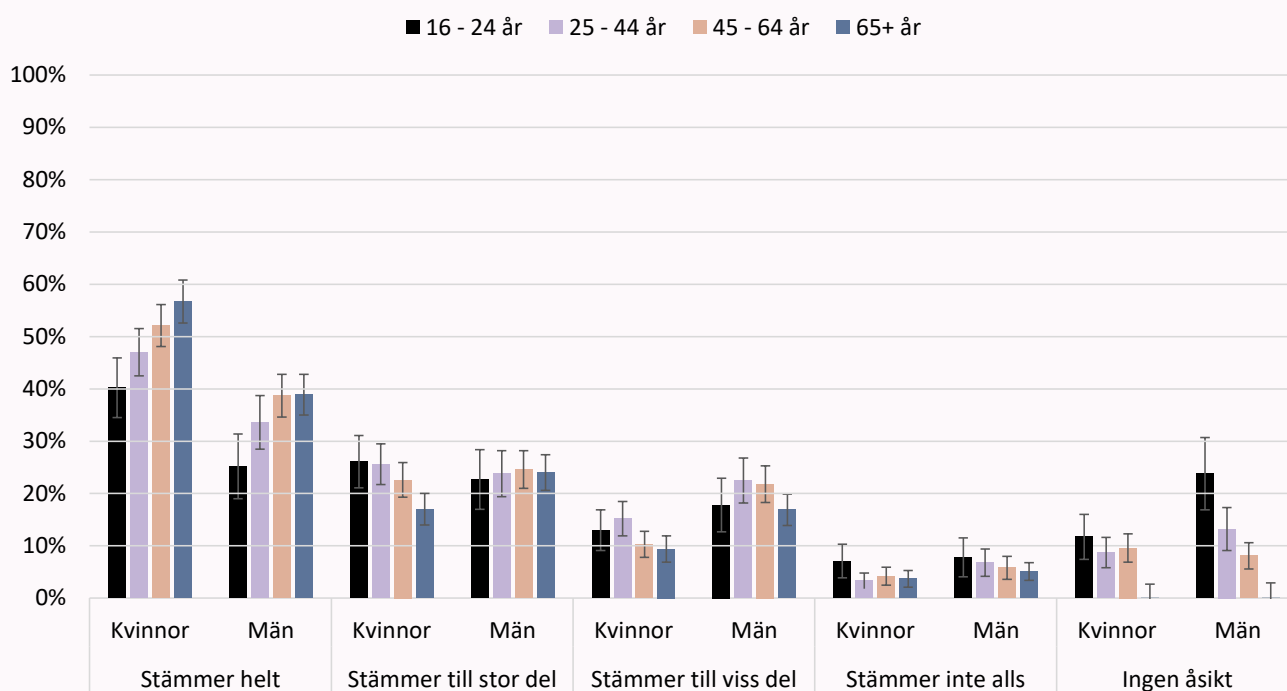

Källa: Jämställdhetsmyndigheten

När utbildningsnivå beaktas framkommer signifikanta skillnader mellan personer med förgymnasial utbildning jämfört med personer med en gymnasial eller en eftergymnasial utbildning, där de med förgymnasial utbildning i lägre grad instämmer i att #metoo har synliggjort problem med sexuella trakasserier. Närmare 40 procent av kvinnorna med förgymnasial utbildning instämde helt i påståendet, liksom 55 procent

av kvinnorna med eftergymnasial utbildning. Motsvarande siffror för män uppgick till 27 respektive 39 procent. Det finns inga statistiskt säkerställda skillnader mellan gymnasial och eftergymnasial utbildning, vare sig när det gäller kvinnor eller män oavsett svarsalternativ. Männerna, oavsett utbildningsnivå, instämmer i lägre grad än alla utbildningsgrupper av kvinnor i påståendet.

Diagram 15: Skattad andel med konfidensintervall för påståendet ”#Metoo har synliggjort problematiken när det gäller sexuella trakasserier”, efter kön och ålder, 2019.

Källa: Jämställdhetsmyndigheten

3.

**SAMMANFATTANDE
DISKUSSION**

Majoriteten av Sveriges befolkning, både kvinnor och män, tar avstånd från sexism och sexistiska skämt, enligt Jämställdhetsmyndighetens pilotundersökning. Majoriteten tycker inte heller att kvinnor bär ansvaret eller får skylla sig själva om de blivit utsatta för sexuella trakasserier. De generella mönstren är att kvinnor i större utsträckning än män tar avstånd från påståenden som uttrycker acceptans för sexism och sexuella trakasserier. Mönstret som framträder är att män i något större utsträckning än kvinnor förminskar händelser samt skuldbelägger offret i större utsträckning än vad kvinnor gör när det gäller sexuella trakasserier. Resultaten i rapporten tillsammans med de resultat som tidigare presenterats i myndighetens uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet makt och inflytande [26] tyder på att män i något större utsträckning än kvinnor också förnekar att ojämställdhet är ett problem.

Den tydligaste skillnaden framkommer oftast mellan de unga kvinnorna och männen. De unga kvinnorna är i regel de som i störst utsträckning tar avstånd från påståenden, som att kvinnor som klär sig utmanande får skylla sig själva om de utsätts för tafsande på grund av utmanande klädsel eller att många kvinnor misstolkas oskyldiga kommentarer eller ageranden som sexistiska. De unga männen är tillsammans med de äldsta männen oftast de som tar avstånd i lägst utsträckning.

Resultaten visar också att avståndstagande från påståendena ökar med utbildningsnivå, det vill säga att de med eftergymnasial utbildning tar avstånd från påståendena i högre utsträckning än de med kortare utbildning. Attityder mellan kvinnor och män med förgymnasial utbildning skiljer sig ofta inte åt, medan skillnaderna i attityder till jämställdhet mellan kvinnor och män med gymnasial och eftergymnasial utbildning oftast är signifikanta.

Det är svårt att dra långtgående slutsatser om skillnader i attityder mellan kvinnor och män födda i och utanför Sverige, men det som blir tydligt är att skillnaderna mellan könen ökar när kvinnor och män födda i Sverige jämförs. Samtidigt framkommer oftast inga signifikanta skillnader i attityder mellan utrikesfödda kvinnor och utrikesfödda män. Det generella mönstret är att det oftare finns skillnader mellan inrikes och utrikes födda kvinnor medan det mer sällan förekommer skillnader mellan inrikes och utrikes födda män.

Ingen regel utan undantag

Det finns dock undantag från de generella mönstren, där påståendet om #metoo och påståendena om att skicka nakenbilder kan nämnas. På övergripande nivå instämmer hälften av kvinnorna och en tredjedel av männen helt i att #metoo har synliggjort problematiken när det gäller sexuella trakasserier. Men det är inte de unga kvinnorna i åldern 16–24 år som instämmer i störst utsträckning utan de äldsta kvinnorna.

Det kan finnas flera orsaker till detta. En faktor kan vara att de flesta #metoo-uppropan utgick från olika branscher och det i hög utsträckning är samlade erfarenheter från arbetslivet som synliggjorts. Eftersom de unga inte i lika hög utsträckning som de äldre har befunnit sig på arbetsmarknaden och inte heller tänker att det som händer i skol-/studentmiljö eller på sociala medier inkluderas kan det vara en anledning till att de instämmer i lägre grad.

När det gäller påståendet om att en partner sprider nakenbilder av en kvinna är det både kvinnor och män i åldrarna 25–64 år som i störst utsträckning tar avstånd från att kvinnan själv bär del av skulden. Forskningen visar att upplevelser av våld bidrar till att både kvinnor och män minimerar allvaret av våldet. [10] Unga är i högre grad utsatta för sexuella trakasserier och kränkningar och i synnerhet på sociala medier, vilket skulle kunna vara förklaringen till att de i högre utsträckning normaliserat exempelvis spridning av bilder. [33]

Det är nu nästan två år sedan Jämställdhetsmyndigheten genomförde pilotundersökningen för att mäta attityder till jämställdhet, relationer och våld bland det svenska folket. Det skulle kunna innebära att attityderna har förändrats i någon riktning. Den backlash som råder för #metoo har gett utrymme för fler att kritisera rörelsen för att bland annat åsamka skada mot individer som blivit utpekade som våldsutövare, trots att #metoo inte hade fokus på att hänga ut enskilda individer utan handlade om att synliggöra ojämställdhet och att kollektivt få möjlighet till att bearbeta sexuella trakasserier och sexism.

Paralleller kan dras till den forskning som visar att jämställdhetsutvecklingen initialt ofta möter en motreaktion, i synnerhet bland grupper med mer traditionella könsvärderingar. I dag möter jämställdheten ett ökat motstånd, inte bara i Sverige utan även globalt.[21] Motreaktioner mot de senaste decenniernas ökade jämställdhet mellan kvinnor och män ses världen över, och som forskaren Pippa Norris lyfter fram har det i USA, Tyskland och Sverige de senaste åren dessutom uppkommit grupper med extrema antifeministiska ideal. Dessa strömningar kan innebära att resultaten skulle kunna se annorlunda ut om undersökningen skulle genomföras i dag. [21]

Fokus på förebyggande arbete

Trots att befolkningen i Sverige tar avstånd från sexuella trakasserier och sexism på ett generellt plan visar statistiken på området att det ändå är många som utsätts, inte minst bland unga. Resultaten i attitydundersökningen kan tyda på en viss grad av social önskvärdhet, det vill säga att respondenternas svar innehåller ett visst mått av politisk korrekthet, samt att kopplingen mellan attityder och beteende är svag i detta fall. [34] Resultaten om åskådarperspektivet och homosocialitet blir viktiga delar att utveckla för Jämställdhetsmyndigheten i kommande undersökningar.

Jämställdhetsmyndigheten föreslår fördjupade studier om hur åskådare till sexuella trakasserier agerar och den manliga vänskapskretsens betydelse inom ramen för analyser av kvinnors och mäns attityder till jämställdhet. De vidare studierna bör på ett förtjänstfullt sätt kunna skapa förståelse för de strukturer i samhället som upprätthåller de attityder som hindrar utvecklingen av ett jämställt samhälle.

Det förebyggande arbetet bör sätta fokus på att stärka viljan att agera, säga eller göra något hos de som befinner sig vid sidan av en händelse, för att bryta mönster och agera mot sexuella trakasserier när de händer. Bland grupper med socialt accepterade normer som stödjer brist på respekt för kvinnor och jämställdhet behövs ett arbete för att motverka dessa attityder. Forskningen visar att stödet från omgivningen är mer avgörande för om en person agerar eller inte än individens egna attityder. [5]

Forskning lyfter fram att spridningen av jämställdhetsnormer tar längre tid för män än för kvinnor, då det i synnerhet är kvinnor som drar nytta av att jämställdheten ökar. [35] Resultaten i pilotundersökningen tyder på att olika gruppers erfarenheter av ojämställdhet påverkar dels uppfattningen av ojämställdhetsproblem, dels synen på kvinnor och män i samhället. I utredningen "Män och jämställdhet" framkommer motsvarande mönster. Det är de unga männen som sticker ut, speciellt de som har en arbetarklassbakgrund. Hos gruppen återfinns åsikter och attityder som tyder på en viss ovilja att arbeta för ett jämställt samhälle.[17] Detta tillsammans med resultaten i Jämställdhetsmyndighetens undersökning ger stöd för att förstärka det förebyggande arbetet bland unga män och söka förståelse för hur negativ homosocialitet och manliga vänskapsförhållanden som upprätthåller ojämställdhet kan brytas.

Det råder inga tvivel om att det behövs fler åtgärder inom en rad områden och på olika nivåer för att närma oss den övergripande målsättningen i jämställdhetspolitiken att kvinnor och män ska ha samma möjligheter att forma samhället och sina egna liv. Det här gäller åtgärder vid sidan av att tillämpa lagstiftningen som finns på området och ha uppdaterade riktlinjer som faktiskt används. Forskning visar att arbetsgivare inte prioriterar det förebyggande arbetet med att motverka sexuella trakasserier. En förstärkning av arbetet med aktiva åtgärder för att både stödja och följa upp arbetsgivarnas arbete är viktigt.

Ett annat konkret utvecklingsområde skulle kunna vara att utreda möjligheterna att förstärka lagstiftningen på området på motsvarande sätt som gjorts i Frankrike. Den franska lagen innefattar förutom sexuella trakasserier och sexuellt våld även sexistiskt beteende på offentlig plats.

Slutligen kan Jämställdhetsmyndigheten konstatera att resultaten av attitydundersökningen ger tydliga besked om att personer som utsätter andra för sexuella trakasserier inte har majoriteten av Sveriges befolkning på sin sida.

REFERENSER

1. Folkhälsomyndigheten. (2019) Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i Sverige 2017. Resultat från befolkningsundersökningen SRHR 2017.
2. Myndigheten för ungdoms och civilsamhällesfrågor. (2020) Fokus 20 - det blir ju bara värre om jag berättar. Ungas erfarenheter av sexuella trakasserier i utbildningsmiljöer.
3. Brottsförebyggande rådet. (2019) Indikatorer på sexualbrottsutveckling 2005-2017, Rapport 2019:5. Brottsförebyggande rådet. (2019) Skolundersökning om brott 2019 om utsatthet och delaktighet i brott. Rapport 2020:11.
4. Jämställdhetsmyndigheten. (2019) Attityder till jämställdhet relationer och våld, 2019.
5. Webster, K., Diemer, K., Honey, N., Mannix, S., Mickle, J., Morgan, J., Parkes, A., Politoff, V., Powell, A., Stubbs, J., & Ward, A. (2018). Australians' attitudes to violence against women and gender equality. Findings from the 2017 National Community Attitudes towards Violence against Women Survey (NCAS).
6. Sveriges kommuner och Landsting. (2018) Maskulinitet och jämställdhet - En introduktion till att förändra mansnormer. 2018 s. 15-16.
7. Skoog, T., Holmqvist Gattario, K. & Lunde, C. (2021) PRISE: a longitudinal study of sexual harassment during the transition from childhood to adolescence 2021.
8. Slå upp attityd på Psykologiguiden i Natur & Kulturs Psykologilexikon, <https://psykologiguiden.se/psykologilexikon>
9. Flood M., Peas B. (2009) Factors influencing attitudes to violence against women Trauma violence & Abuse 2009 10(2):125.
10. Kunst J.R., Bailey A., Prendergast C. Gundersen A. (2019) Sexism, rape myths and feminist identification explain gender differences in attitudes toward the #metoo social media campaign in two countries.
11. Fitzgerald L.F. (2017) Still the last great open secret: Sexual harassment as systemic trauma, Journal of Trauma & Dissociation, 18:4, 483-489.
12. Mellgren, C., Andersson, M., Ivert, A. (2017) "It Happens All the Time": Women's Experiences and Normalization of Sexual Harassment in Public Space. Women & Criminal Justice, 1-20.
Allard K. (2021) Könnsdiskriminering, sexuella trakasserier och ohälsa i arbetslivet (2021:6) Jämställdhetsmyndigheten.
13. Svensson M. (2020) Sexuellt trakasserad på jobbet - en nordisk forskningsöversikt, Nordiska Ministerrådet.
Allard K. (2021) Könnsdiskriminering, sexuella trakasserier och ohälsa i arbetslivet (2021:6) Jämställdhetsmyndigheten.
14. European Union Agency for Fundamental Rights. (2014) Violence against women: An EU-wide survey. Results at a glance. Luxemburg: Publications Office of the European Union. Hämtad från <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-womenu-wide-survey-results-glance>
15. Shechory Bitton M, Ben Shaul D. (2013) Perceptions and attitudes to sexual harassment: an examination of sex differences and the sex composition of the harasser-target dyad. Journal of Applied Social Psychology.

16. <https://www.coe.int/sv/web/human-rights-channel/stop-sexism>
17. Män och jämställdhet. SOU 2014:6, s. 64.
18. Cook, N.K., Messman-Moore, T.L. (2018) I said no: The impact of voicing non-consent on women's perception of and response to rape. *Violence Against Women*, 24(5), 507-527.
19. Harned, M.S. (2005) Understanding women's labelling of unwanted sexual experiences with dating partners. *Violence Against woman*, 11(3), 374-413.
Jeffery, N.K. & Barata, P.C. (2016) He didn't necessarily force himself upon me, but...: Women's lived experiences of sexual coercion in intimate relationships with men. *Violence Against Woman*, 23(8), 911-933.
20. Swim, J.K., Aikin, K.J., Hall, W. S., Hunter B. A. (1995) Sexism and racism: Old-fashioned and modern prejudice. *Journal of Personality & Social Psychology*, 68(2).
21. Norris, P. (2020) The State of Women's Participation and Empowerment: New Challenges to Gender Equality. Background paper to UN Women Expert Group Meeting – Sixty – fifth session of the Commission on the Status of Women (CSW65).
22. Scott, M. B., & Lyman, S. M. (1968) Accounts. *American Sociological Review*, 33(1), 46-62
Pepin, J. R. (2016) Nobody's business? White male privilege in media coverage of intimate partner violence. *Sociological Spectrum*, 36(3), 123-141.
23. Berkowitz, A. (1992) College men as perpetrators of acquaintance rape and sexual assault: A review of recent research. *Journal of American College Health*, 40(4), 175-181.
Harned, M. (2013) Treatment of posttraumatic stress disorder and comorbid borderline personality disorder. In E. A. Storch & D. McKay (Eds.), *Handbook of treating variants and complications in anxiety disorders* (pp. 203-221). New York, NY: Springer.
Power, K. (2012) Luckily he backed off: A mixed methods analysis of undergraduate women's consent, attitudes and behaviors. *Columbia Social Work Review*, 3(1), 46-62. Mills, C. S., & Granoff, B. J. (1992) Date and acquaintance rape among a sample of college students. *Social Work*, 37(6), 504-509.
24. Kreiger, M. A. (2017) Unpacking "sexting": A systematic review of non-consensual sexting in legal, educational, and psychological literatures. *Trauma, Violence & Abuse*, 18(5), 593-801.
25. Vaynman M.J., Sandberg S. Pedersen W. (2019) Locker room talk: male bonding and sexual degradation in drinking stories. *Culture Health & Sexuality* 22.
26. Jämställdhetsmyndigheten. (2021) "Ett sekel av rösträtt och valbarhet: En uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet en jämn fördelning av makt och inflytande (2021:1), s. 56-59.
27. Eriksson M., Gottzén L., Andersson Bruck K., Franzén A. Lindberg D. (2018) Utvärdering av Mentorerna i våldsprevention. Slutrapport.
28. Diskrimineringslagen kap 1 § 4 <https://www.do.se/om-diskriminering/vad-ar-diskriminering/trakasserier-och-sexuella-trakasserier/#2>
29. Regeringens proposition 1997/98:55 Kvinnofrid, s.108.
30. Franska regeringens webbsida (hämtad den 25 mars 2021) <https://www.gouvernement.fr/en/against-sexual-and-sexist-violence>

31. Metoo ger avtryck i vårbudgeten 6 april 2018 <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2018/04/metoo-ger-avtryck-i-varbudgeten/> hämtad 2021-06-04
32. Carlsson N. Backlash mot #metoo-rörelsen Feministiskt Perspektiv, 2018-08-07 Nr 32
Norris, P. (2020) The State of Women's Participation and Empowerment: New Challenges to Gender Equality. Background paper to UN Women Expert Group Meeting – Sixty – fifth session of the Commission on the Status of Women (CSW65).
33. Gillander Gådin, K.Stein N. (2019) Do schools normalise sexual harassment? An analysis of a legal case regarding sexual harassment in a Swedish high school, *Gender and Education*, 31:7, 920-937.
34. Grimm, P. (2010) Social desirability bias. *Wiley international encyclopedia of marketing*.
35. Ciabattari, T. (2001) Changes in men's conservative gender ideologies: Cohort and period influences. *Gender & Society*, 15(4), 574-591.
36. Jämställdhetsmyndigheten (2021) Könsdiskriminering, sexuella trakasserier och ohälsa i arbetslivet (2021:6).

**JÄMSTÄLLDHETS
MYNDIGHETEN**